



Funded by  
the European Union

## **Predlog područja ekološke mreže Natura 2000 za kopneni dio teritorije Crne Gore**

### **I dio**

**Podgorica, april 2026.**

## Uvod

Uspostavljanje ekološke mreže Natura 2000 predstavlja ključnu obavezu Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji, definisanu kroz završno mjerilo 5 u okviru Poglavlje 27 – Životna sredina i klimatske promjene. U Pregovaračkoj poziciji Crne Gore za ovo poglavlje jasno je definisano da: „*U oblasti zaštite prirode, Crna Gora dostavlja Komisiji liste predloženih lokacija Natura 2000, koja u dovoljnoj mjeri pokrivaju tipove staništa i vrste u skladu sa zahtjevima Direktive o pticama i Direktive o staništima.*“ Ova obaveza podrazumijeva identifikaciju i predlaganje područja koja osiguravaju adekvatnu zastupljenost vrsta i staništa od značaja za Evropsku uniju, u skladu sa Direktiva o pticama i Direktiva o staništima.

Na nacionalnom nivou, pravni osnov za uspostavljanje ekološke mreže definisan je Zakonom o zaštiti prirode („Službeni list Crne Gore“, br. 54/16), kojim je u članu 42 propisano da nadležni organ uprave (Agencija za zaštitu životne sredine), u saradnji sa stručnim i naučnim institucijama, prikuplja podatke, formira bazu podataka i priprema dokumentaciju za uspostavljanje područja ekološke mreže. Na osnovu prikupljenih podataka, isti organ predlaže područja sa definisanim granicama i podacima o ciljnim vrstama i staništima, uz primjenu kriterijuma koji se odnose na reprezentativnost stanišnih tipova, njihovu površinsku zastupljenost, kao i veličinu i gustinu populacija vrsta u odnosu na nacionalni nivo.

Detaljniji kriterijumi za određivanje područja ekološke mreže utvrđeni su podzakonskim aktom – Pravilnikom o bližim kriterijumima za određivanje područja ekološke mreže („Službeni list Crne Gore“, br. 45/17). Ovim pravilnikom propisani su specifični kriterijumi za izbor područja za očuvanje ptica, uključujući prisustvo vrsta od značaja, veličinu i koncentraciju populacija, kao i značaj područja za migratorne vrste, dok su za staništa i druge vrste definisani kriterijumi koji obuhvataju zastupljenost i reprezentativnost staništa, veličinu i stanje populacija, stepen izolovanosti, kao i ukupnu vrijednost područja za očuvanje biodiverziteta.

Navedeni Pravilnik usklađen je u potpunosti sa Prilogom III Direktive o staništima kao I Direktivom o pticama.

U periodu od 2016. godine do danas sprovedena je sveobuhvatna kompilacija podataka o vrstama i staništima od značaja za Evropsku uniju prisutnim u Crnoj Gori. Ovaj proces mapiranja omogućio je uspostavljanje nacionalne baze podataka o biodiverzitetu, koja integriše prostornu distribuciju svih vrsta i staništa sa referentnih lista u skladu sa aneksima Direktive o pticama i Direktive o staništima .

Metodološki pristup zasnovan je na analizi podataka i prostorno eksplicitnom modeliranju. Podaci o rasprostranjenosti vrsta i kartiranje staništa korišćeni su za identifikaciju područja najveće ekološke vrijednosti. Prisustvo, distribucija, brojnost i ekološka funkcionalnost staništa i vrsta predstavljali su osnovne kriterijume za izbor područja. Natura 2000 područja se, u tom smislu, ne definišu administrativno, već kao prostorni odraz obrazaca biodiverziteta.

Analiza distribucije omogućila je identifikaciju prioritarnih područja za uključivanje u mrežu Natura 2000. Granice predloženih područja definisane su na osnovu prostorne koherentnosti staništa i populacija vrsta, uz očuvanje njihove ekološke funkcionalnosti i integriteta. Posebna pažnja posvećena je izboru

najreprezentativnijih područja za svako stanište i vrstu unutar svakog biogeografskog regiona (alpskog i mediteranskog), kako bi se obezbijedila adekvatna pokrivenost i usklađenost sa zahtjevima Evropske unije.

Referentni okvir obuhvata ukupno 91 tip staništa, 131 vrstu iz Direktive o staništima i 137 vrsta ptica iz Direktive o pticama. Trenutno dostupni podaci omogućavaju određivanje područja za 80 vrsta ptica. Izbor područja izvršen je tako da obezbijedi adekvatnu zastupljenost svakog staništa i vrste pojedinačno, u okviru svakog biogeografskog regiona, sa fokusom na područja gdje su najreprezentativniji i od najveće vrijednosti za očuvanje.

**Kao rezultat ovog procesa, identifikovana je Natura 2000 mreža koja se sastoji od 56 predloženih područja od značaja za Zajednicu i 30 područja posebne zaštite za ptice.**

**Napomena:**

Dokument u nastavku predstavlja sažetak gore navedenih predloženih područja uz objašnjenje ključnih stručnih razloga za njihovo predlaganje. Dodatno, kao prilozi navedenog dokumenta za potrebe detaljnijeg sagledavanja predloženih područja ista su data i na linkovima ispod sa prezentovanim staništima i vrstama koji su bili ključni razlog predlaganja područja. Takođe, date su i granice u GIS i CAD formatima, kao i prateće Excel tabele koje sadrže detalje o ciljnim vrstama i staništima sa dodatnim podacima o ispunjenju kriterijuma koji su gore navedeni, pri čemu su svi prostorni podaci definisani u WGS84 / UTM zoni 34N (EPSG:32634) projekciji.

Područja od značaja za Zajednicu - <https://daphne.sk/BioBaseCG/pSCI.html>

Područja posebne zaštite za ptice - <https://daphne.sk/BioBaseCG/pSPA.html>

## Predložena područja od značaja za Zajednicu (pSCI)

### Orjen

Uz Skadarsko jezero najveći sajt u Mediteranskom dijelu. Važan za je brojna staništa, od kojih su prioritetne visoke šume lovora (\*5230) u Morinju i oko Žvinja, šikare lovora (5310) oko Sutorine, Morinja i Risna (gdje je i rezervat lovora kod Sopota), ilirski sipari (8140) pod vrhovima Orjena, submediteranske ilirske bukove šume (91K0), šume munjike (95A0), mediteranske šume pitomog kestena sa lovorom (9260) oko Kostanjice, stari zasadi čempresa (9290) ili primorskih borova (9540) oko Sutorine, koji predstavljaju najreprezentativnija staništa u Mediteranskom dijelu Crne Gore. Dodatno je ovo područje svrstano kao

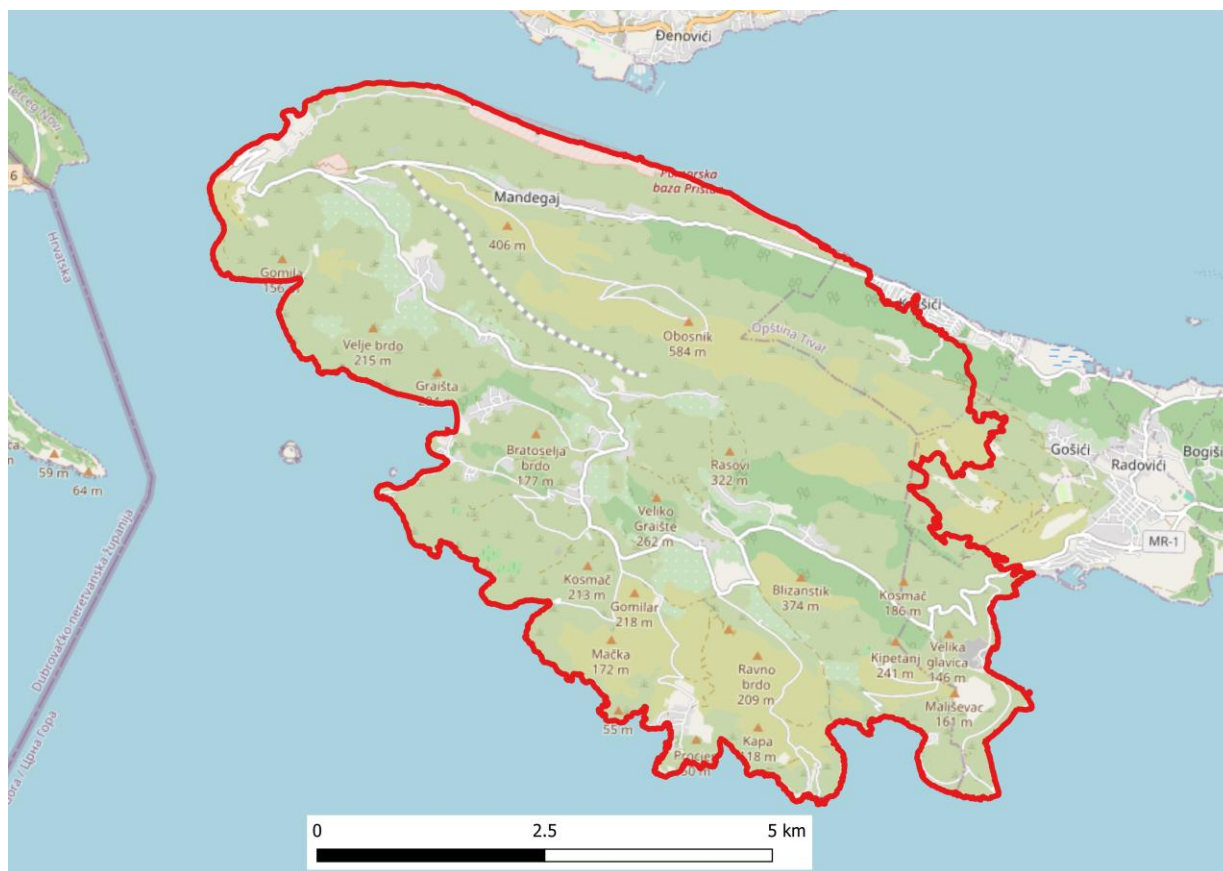


najvrijednije (top lokaliteti) za zaštitu čak 58 vrsta od značaja za EU, u prvom redu gmizavaca, insekata, mahovina, slijepih miševa i velikih zvjeri i mediteranskom biogeografskom regionu.

### Karta 1. Područje Orjena sa Sutorinom, Morinjem i Zaljuti

#### Luštica

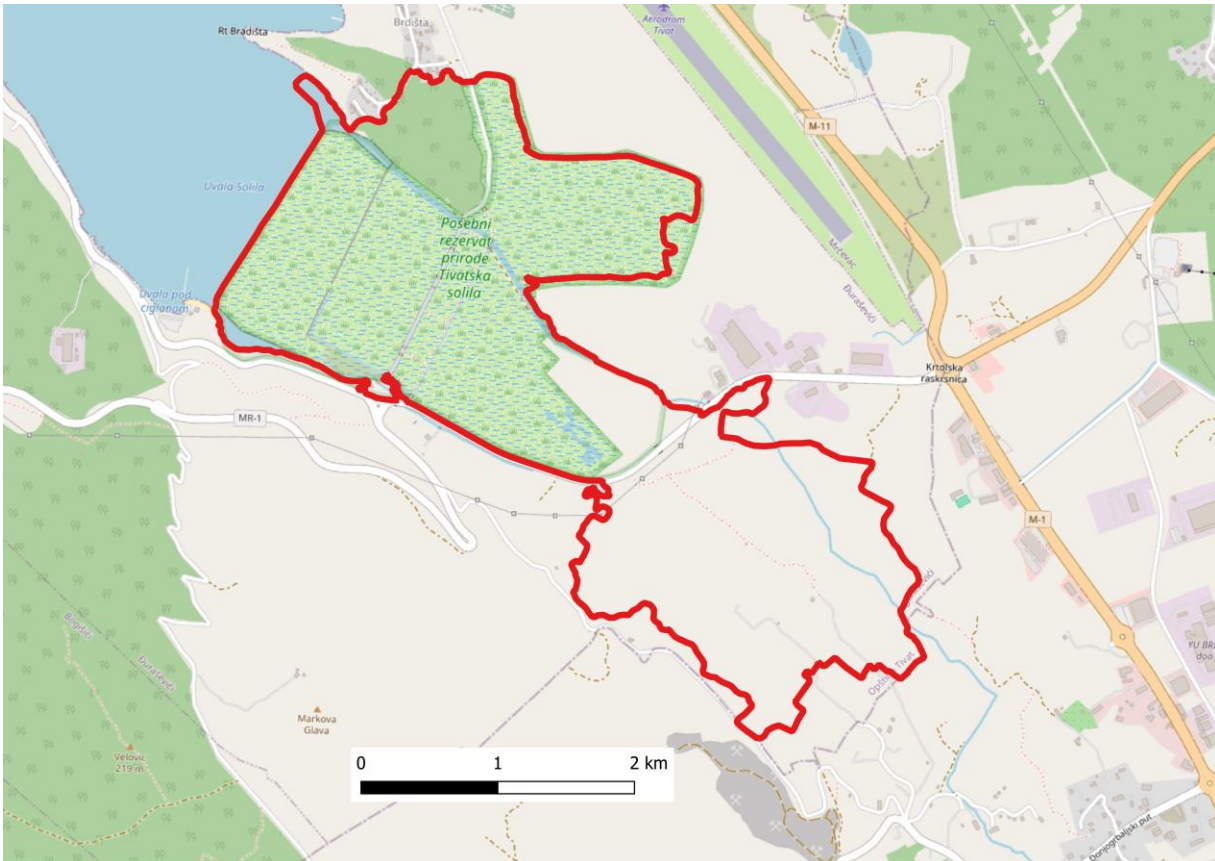
Poluostrvo Luštica, iako značajno degradirano od 2016. godine požarima i gradnjom, naizostavan je u prijedlogu mreže i mora biti uvršten u nju. Ovdje su razvijeni posebni podtipovi prioritetnih jednogodišnjih mediteranskih travnjaka (\*6220) sa *Hordeum bulbosum*, koji nigdje drugdje u Crnoj Gori nisu tako dobro razvijeni. Tu su naročito vrijedna područja sela Klinci, Mrkovi, Radovanići i Begovići. Takođe, na Lušticu se nalaze najljepši zasadi pinjola u Crnoj Gori (9540), odlično razvijena zona prskanja (1240) sa primorskim pećinama, te značajne površine sa očuvanom makijom crnike (9340) i šikarama kleka (5210). Značajno je područje za brojne leptire, šišmiše i kornjače, među kojima je Luštica posebno značajna za zaštitu leptira – lastinog repka - *Papilio alexanor*.



Karta 2. Područje Luštica

## Tivatska solila

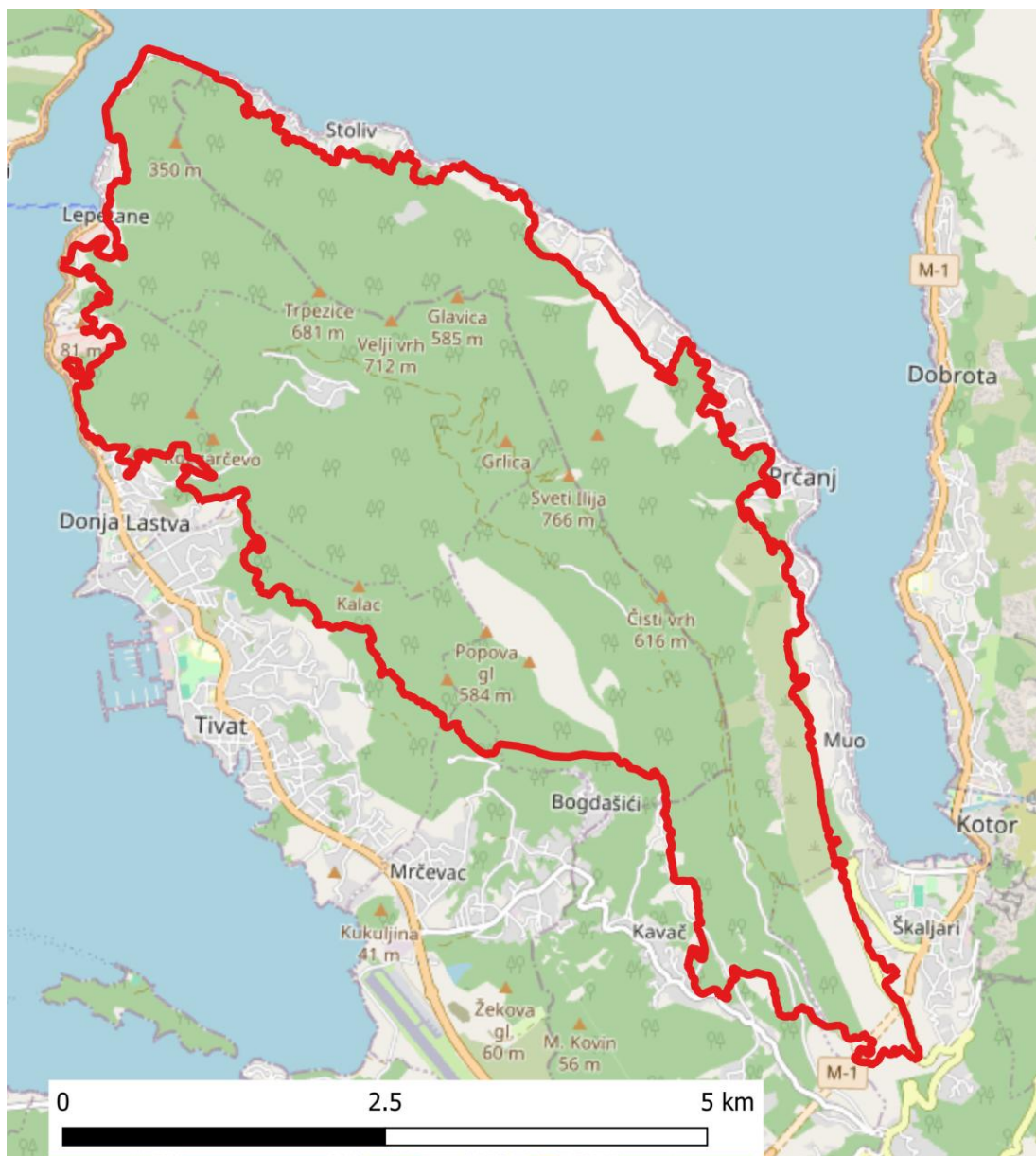
Tivatska solila su postojeće zaštićeno područje od izuzetnog značaja za konzervaciju slatinskih staništa, kao i područje značajno za ptice. Na ovom području izuzetno su razvijene zajednice jednogodišnjih (1310) i višegodišnjih caklenjača (1420), po svom sastavu drugačije od onih razvijenih u Ulcinjskoj solani. Takođe ovdje su razvijene prioritetne obalne lagune (\*1150) i najljepše sastojine mediteranskih sita (1410) u Crnoj Gori. Solila su, pored ptica, značajna i kao staništa nekih vrsta slijepih miševa i kornjača.



**Karta 3.** Obuhvat područja Tivatska solila

## Vrmac

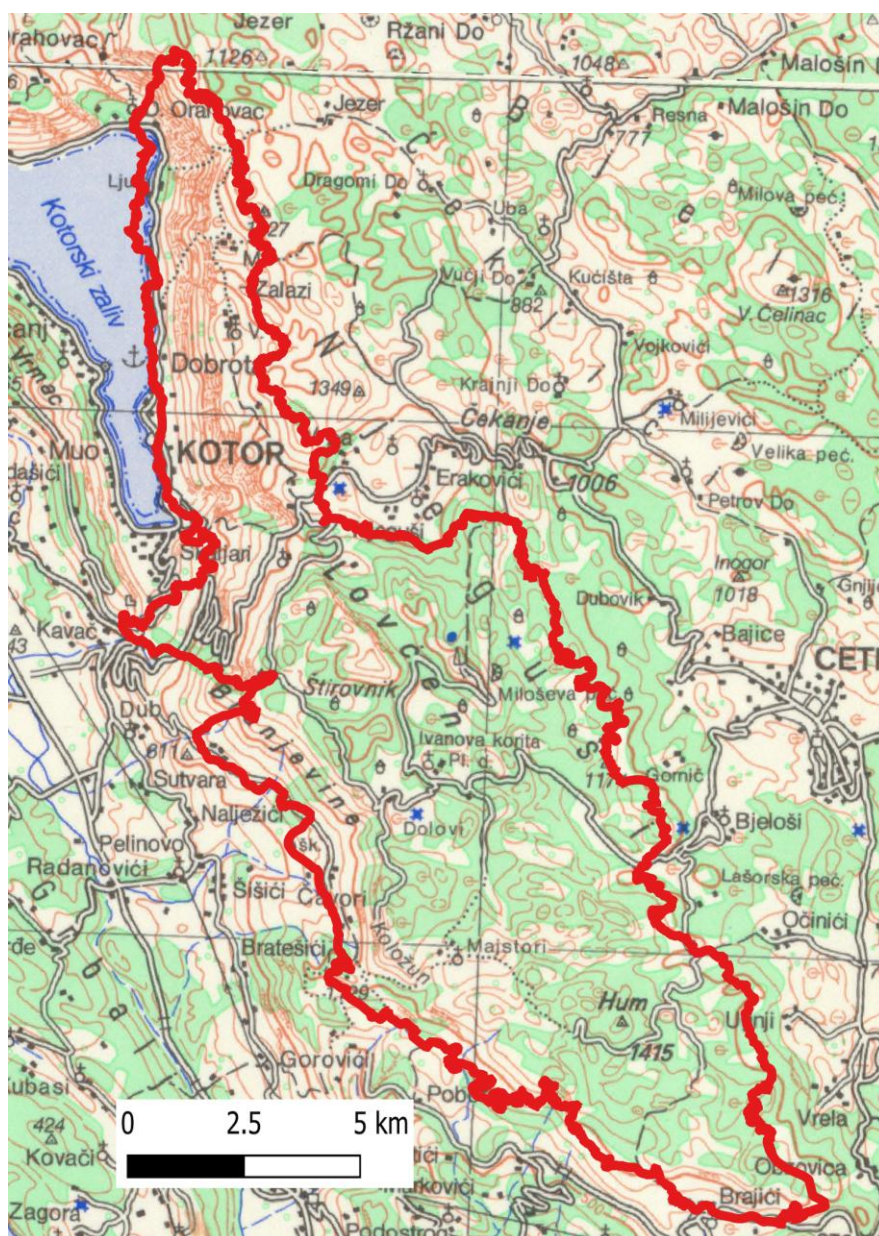
Generalno gledano, obzirom na položaj koji zauzima, područje Vrmca odlikuje se veoma dobro očuvanim iskonskim primorskim ekosistemima. Zahvaljujući strmim stranama i različitim ekspozicijama, na malom prostoru ravijeni su dobro očuvani različiti tipovi šuma: kestenjaci (9260), šume i šikare lovora (\*5230 i 5310), zasadi čempresa (9290) ili primorskih borova (9540) još iz doba austrougarske, prosijecanih sa odsječcima stijena (8210) i mediteranskih sipara (8140) te strmim kamenitim pašnjacima (62A0). Na Vrmcu su registrovana značajna nalazišta nekih vrsta gmizavaca, npr. mačje zmije (*Telescopus fallax*), šilca (*Coluber najadum*) itd.



Karta 4. Predloženi obuhvat na Vrmcu

## Lovćen

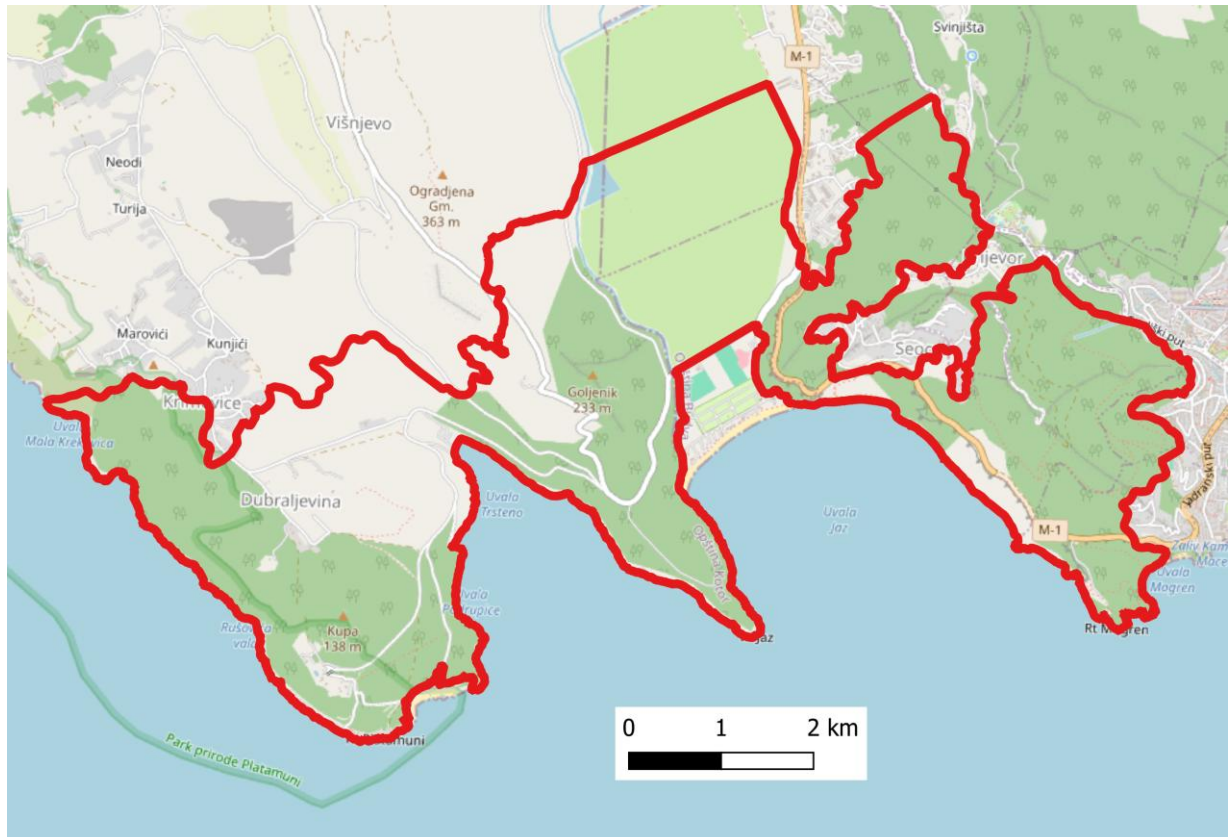
Obuhvata prošireno područje istoimenog nacionalnog parka, značajno produženo prema sjeverozapadu na šire područje Kotorskih strana sve do izvora Ljute, uključujući i divlji plato mahom napuštenih sela od Njeguša prema Jezeru. To je jedino područje sa tipično razvijenih planinskim jastučastim formacijama na vjejtrometinama sa vrstom *Astragalus angustifolius* (4090) u Crnoj Gori, te najjužnije nalazište prelaznih tresava sa *Menyanthes trifoliata* (7140), koje su razvijene u jezeru pod Jezerskim vrhom. Osim ovih, na Lovćenu je prisutno još 28 tipova staništa, a najznačajnije je područje za zaštitu 8 vrsta u mediteranskom regionu: *Rana dalmatina*, *Rhinolophue euryale*, *Euphydrias aurinia*, *Canis lupus*, *Podarcis sicula*, *\*Vipera ursinii macrops* i druge.



Karta 5. Predloženi obuhvat na Lovćenu

## Jaz-Spas

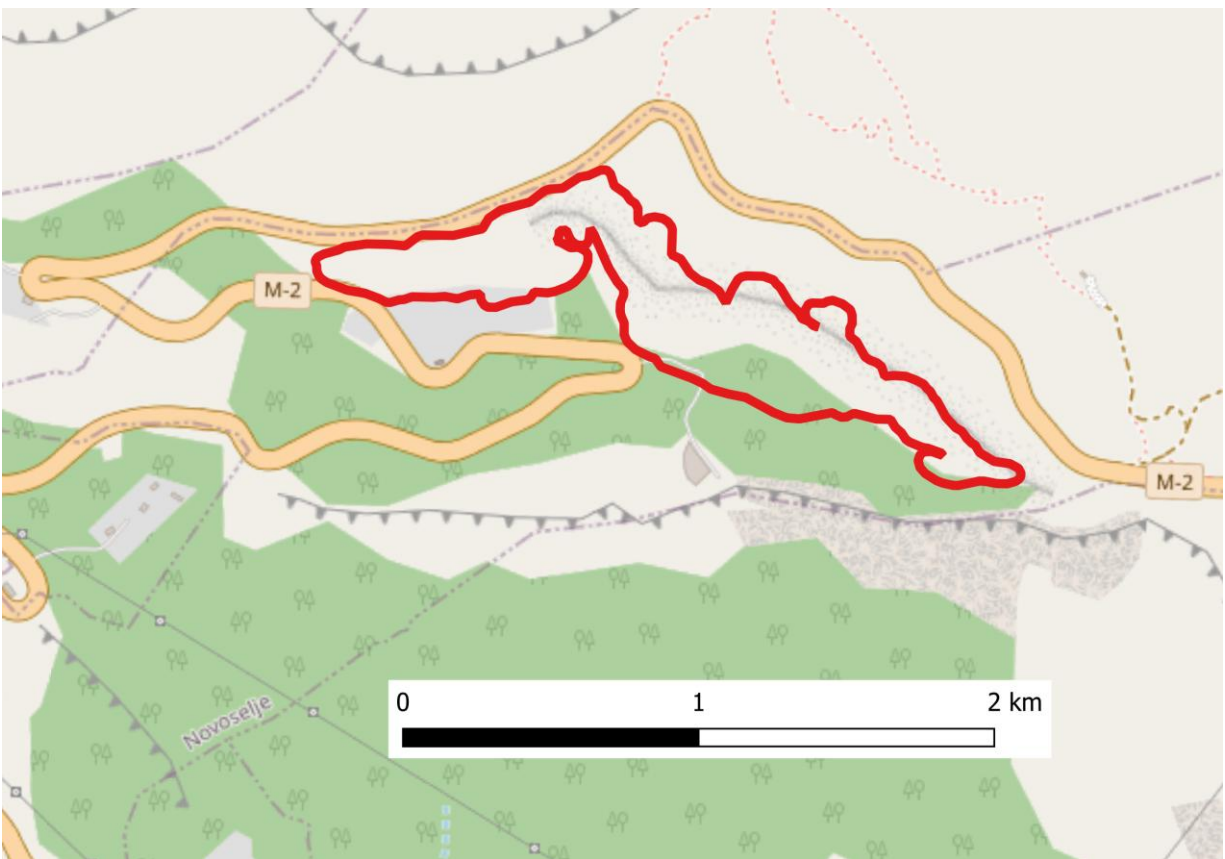
Obuhvata područje od uvale Mala Krekavica do Mogrena na ulasku u Budvu, obuhvatajući postojeće zaštićeno područje Brdo Spas, a na zapadu naslanja se na morsko područje Platamuna. Odlikuje se tipično razvijenom i dobro očuvanom mediteranskom vegetacijom. Sa stanovišta staništa spada u mediteranska područja sa najbolje razvijenom zonom prskanja (1240), a kod tunela podno Spasa nalaze se poznate zajednice sa *Euphorbia dendroides* (5330), na mnogo mjesta spominjane u literaturi kao jedinstven prirodni fenomen od značaja za EU. Područje Jaškog polja, uključujući i vještačko jezero u njegovom zaleđu, ima jednu od najbrojnijih populacija barske kornjače u mediteranskom regionu.



Karta 6. Predloženi obuhvat područja Jaz-Spas

## Vilina pećina – Paštrovići

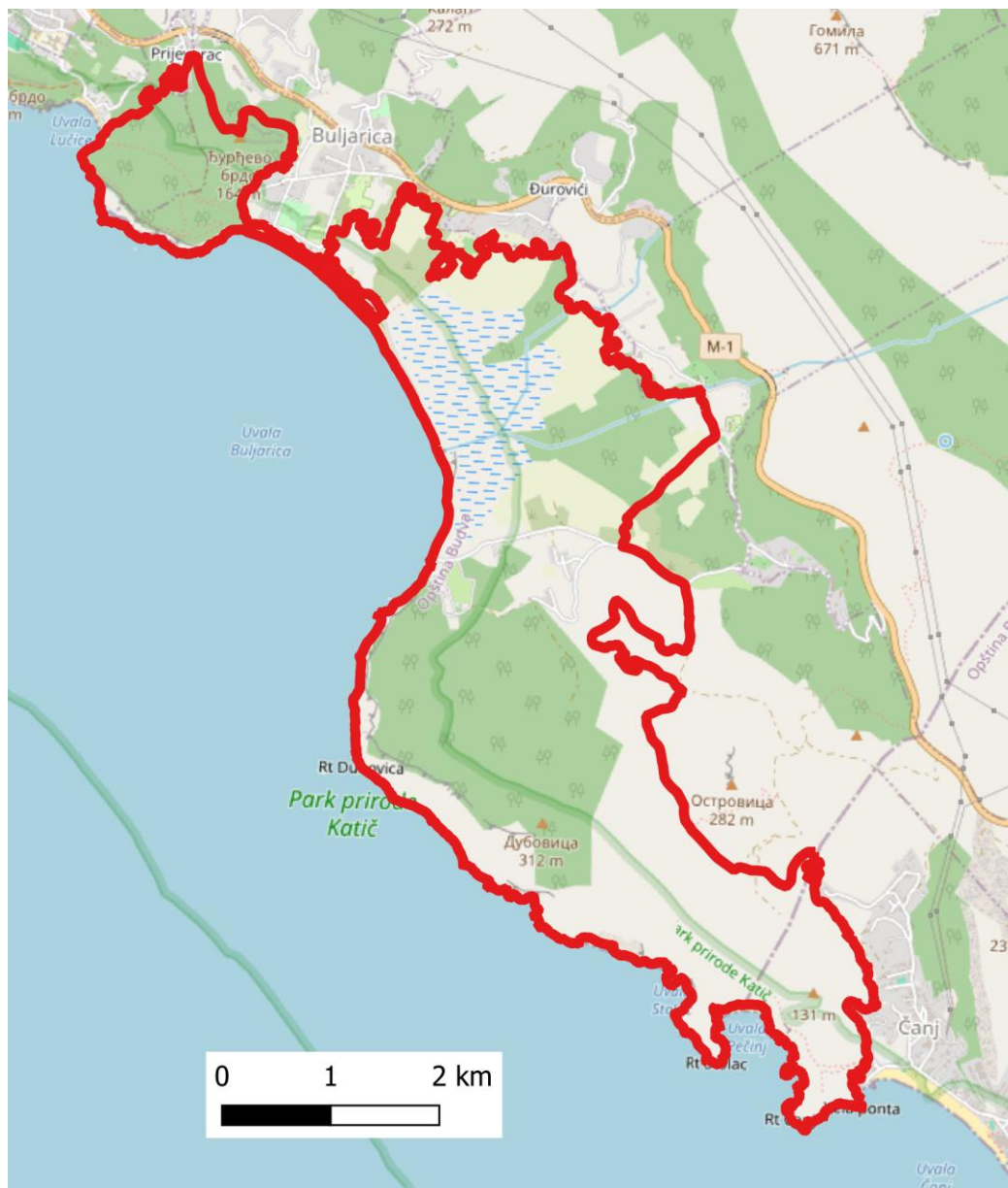
Ovo maleno područje izdvojeno je zbog kolonija slijepih miševa, gdje je registrovano 8 različitih vrsta.



**Karta 7.** Predloženi obuhvat područja Vilina pećina - Paštrovići

## Buljarica

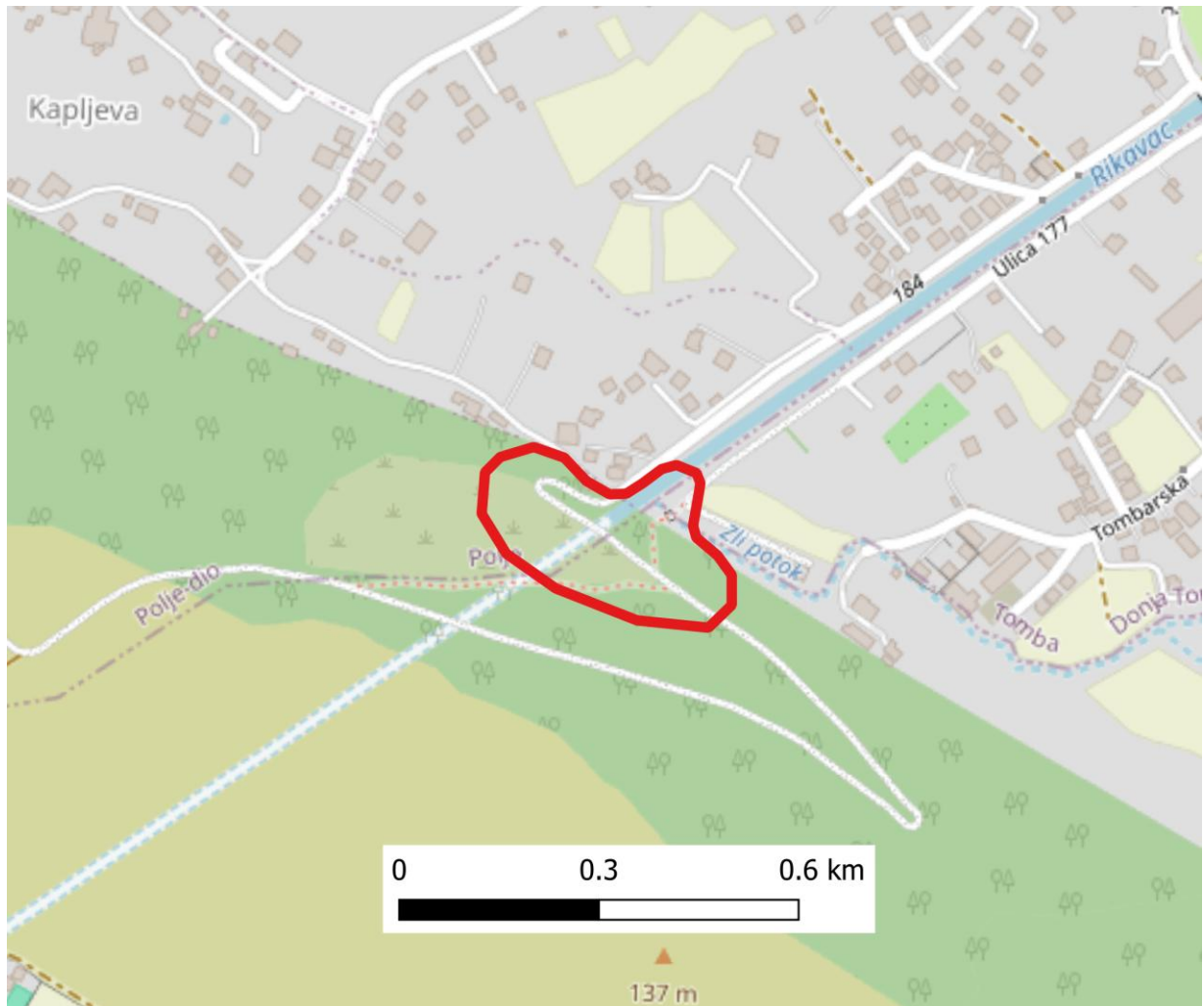
Šire područje Buljarice, od Lučica na SZ do Čanja na JI, je najznačajnije područje za obalne lagune (\*1150), koje su od prioriteta, te za osuline sa *Euphorbia dendroides* (5330). Područje laguna u Buljarici, samo po sebi, prirodni je fenomen vrijedan posebne pažnje i zaštite, oko kojeg su razvijene i poplavne šume (92A0). Pored toga, na ovom području nalaze se jedni od najreprezentativnijih starih zasada primorskih borova (9540) u Crnoj Gori. Šljunkovita plaža u Buljarici predstavlja jedinu takvu plažu na kojoj je optimalno razvijena zajednica na šljunkovim obala sa *Gaucium flavum* (1210) u Crnoj Gori. U ovom području zabilježeno je prisustvo 35 vrsta od značaja za EU.



Karta 8. Predloženi obuhvat područja Buljarica

## Volujica tunel kod Bara

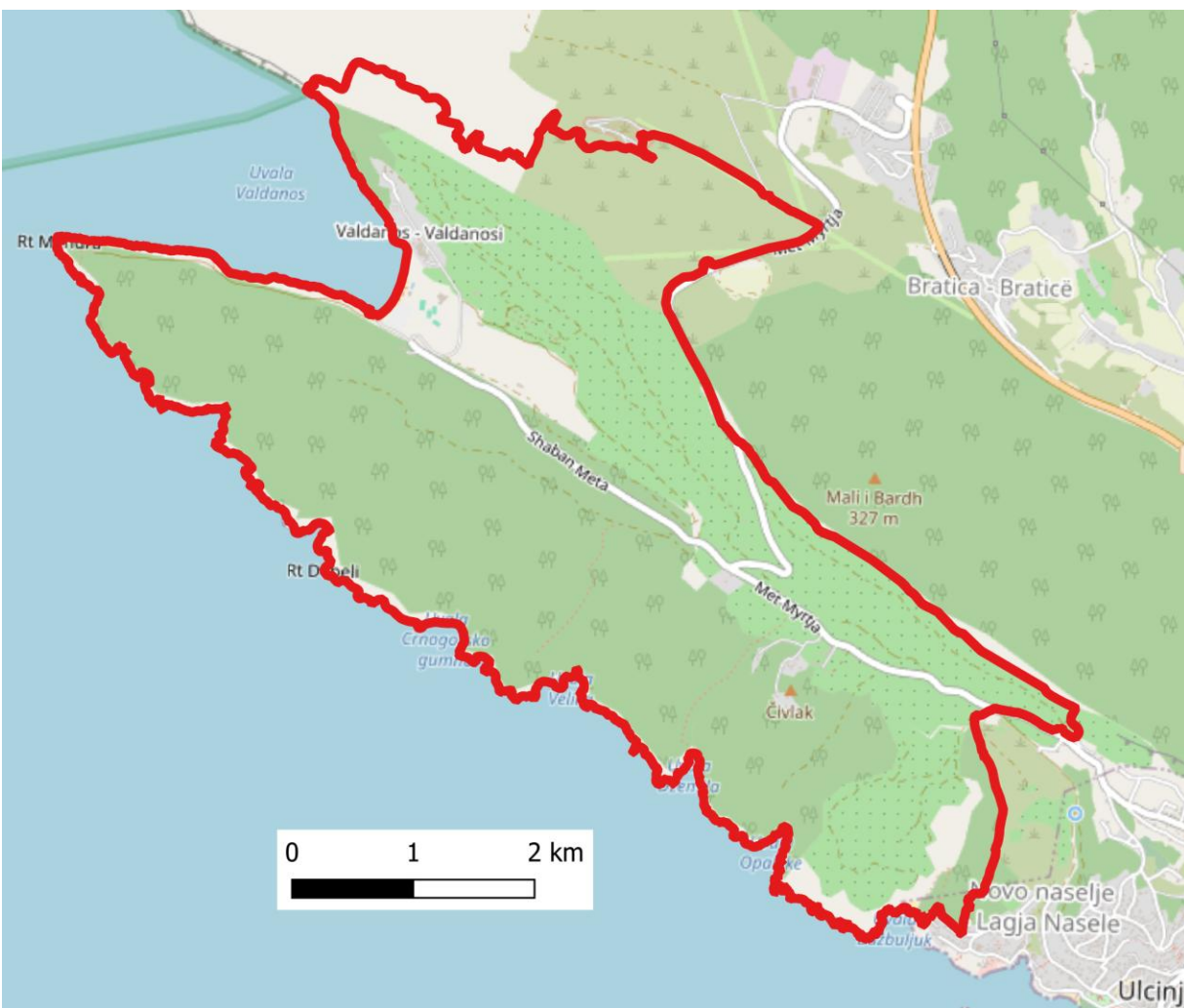
U ovom tunelu pronađene su neke od najvećih populacija slijepih miševa pojedinih vrsta, što ga svrstava u jedan od najznačajnijih lokaliteta za zaštitu ovih ugroženih letećih sisara.



**Karta 9.** Predloženi obuhvat područja tunel Volujica

## Valdanos

Uvala Valdanos široko je poznata po svojim maslinicima i posebnim podtipom makija sa hrastom *Quercus coccifera* (9430), koji je ovdje optimalno razvijen. Na padinama poluostrva Mendra postoje divne i dobro očuvane makije crnike (9430) i zajednice mediteranskih kleka (5210), dok su održavani travnjaci unutar maslinjaka izuzetno reprezentativni i bogati nekih rijetkim biljkama. Područje Valdanosa značajno je stanište brojnih vrsta gmizavaca, slijepih miševa i insekata sa Direktive o staništima.



Karta 10. Predloženi obuhvat područja Valdanos

## Sumporna pećina kod Ulcinja

Ovo malo područje obuhvata samo ovu pećinu, kao važno stanište za šišmiše.



Karta 11. Sumporna pećina

## Jošova pećina kod Ulcinja

Ovo malo područje obuhvata samo ovu pećinu, kao važno stanište za šišmiše.

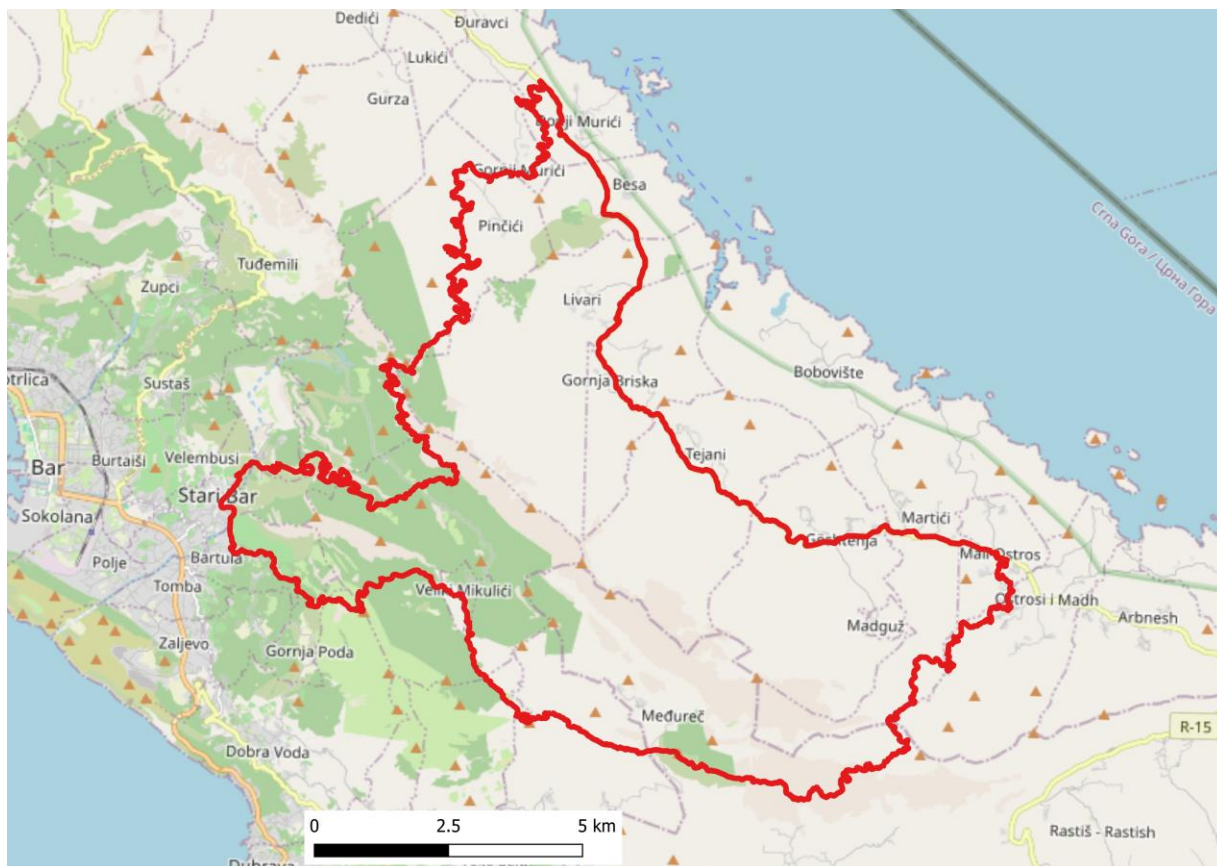


Karta 12. Jošova pećina



## Rumija

Područje Rumije je najvažnije područje za zaštitu kestenovih šuma (9260), ali i šuma cera (91M0) sa sladunom, koje su rijetkost o Crnoj Gori, kao i za šume makedonskog hrasta (9250). Područje planine Rumije i njenih obronaka prema moru i prema Skadarskom jezeru odlikuju se ponegdje izvanredno očuvanim bukovim šumama (91K0), pukotinama stijena sa ramondom (8210), ali i prostranim kamenitim pašnjacima razvijenih na dolomitu i krečnjaku (62A0). Na području Rumije registrovan je veći broj vrsta od značaja za EU, među kojima se ističu *Buxbaumia viridis*, *Himantoglossum caprinum*, *Ramonda serbica*, te vuk, kao vrsta od prioriteta.



Karta 14. Predloženi obuhvat područja Rumije

## Skadarsko jezero

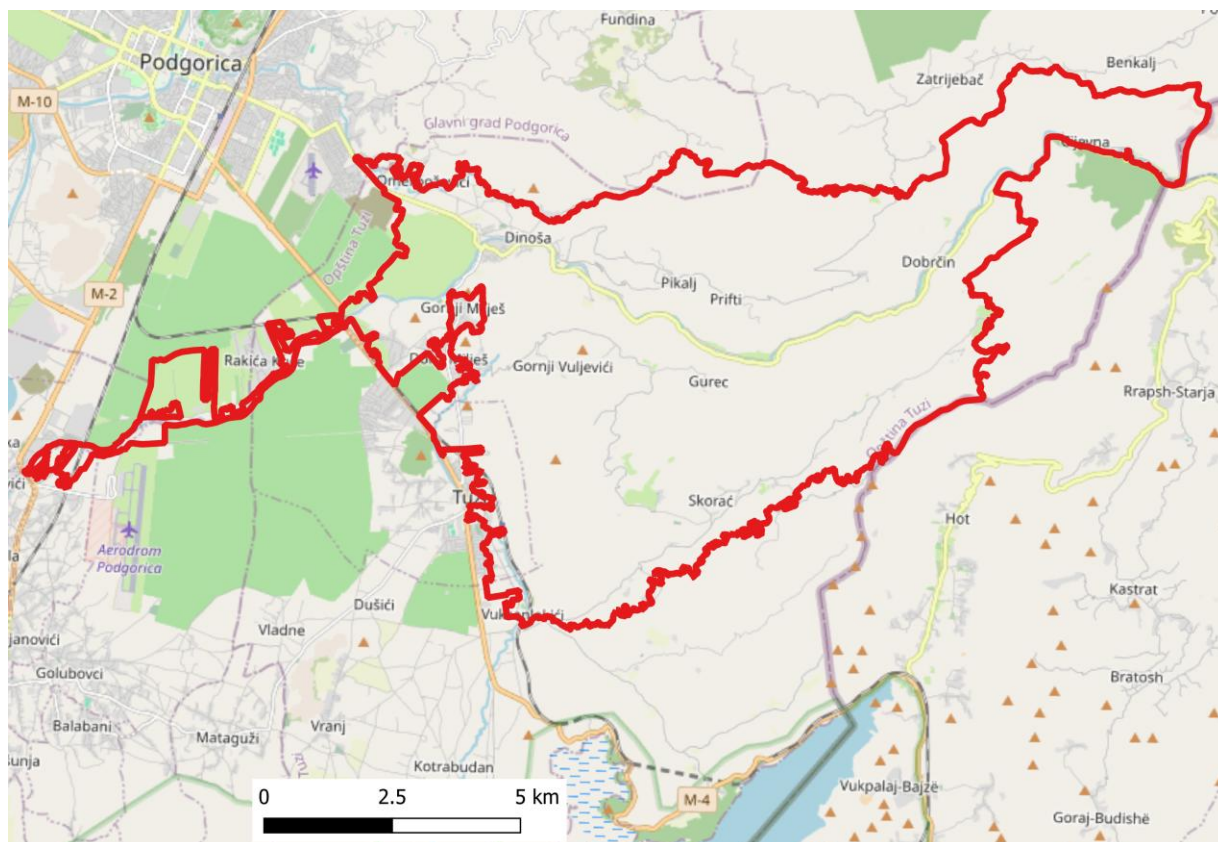
Obuhvata područje istoimenog nacionalnog parka, sa značajnijim proširenjem na vodene tokove Crmničke rijeke i Orahovštice, kao najznačajnijih nalazišta raka *Austroptamobius torentium* u mediteranu, te sela Ceklin i Trnovo, koja su naročito bogata podzemnim objektima sa velikim kolonijama slijepih miševa. Skadarsko jezero, sa svojom ogromnom kriptodepresijskom akvatorijom, najznačajnije je područje Mediterana sa stanovišta zaštite vodenih staništa, koja su optimalno razvijena na ogromnim površinama, uključujući i tri biljne vrste sa Direktive: *Caldesia parnassifolia*, koja je isčezla iz većine okolnih zemalja, *Marsilea quarifolia*, koja ovdje ima velike populacije, i *Najas flexilis*, submerznu akvafitu. Kopnena područja oko Skadarskog jezera značajna su za očuvanje košenih i pašenih travnjaka (6420, 6540, 6510), vlažne šume i šibljacke (92A0, 92D0), te termofilne šume (91M0, 9250). Značajno je, pored gore pomenutih, i za zaštitu brojnih vrsta u mediteranskom regionu, a naročito *Telescopus fallax*, *Ophisaurus apodus*, *Natrix tessellata*, *Himantoglossum adriaticum*, *Lindernia tetraphylla*, vidra, te brojnih leptira i posebno riba.



Karta 15. Predloženi obuhvat područja Skadarskog jezera

## Cijevna

Područje najvećim dijelom obuhvata zaštićeno područje Kanjon Cijevne, sa proširenjem na donji tok rijeke, očuvani dio Ćemovskog polja i padine iznad Tuza. Od staništa ovo područje je izuzetno značajno, jer obuhvata veće površine niskih mediteranskih travnjaka (\*6220), kamenjara (62A0) i šuma makedonskog hrasta (9250), te ostatke makije dublje u kontinentu. Područje je prvorazredno značajno za konzervaciju nekoliko vrsta: šišmiši, bizon, *Vertigo angustior* i *Gladiolus palustris*.



Karta 16. Predloženi obuhvat područja Cijevna

## Štitari

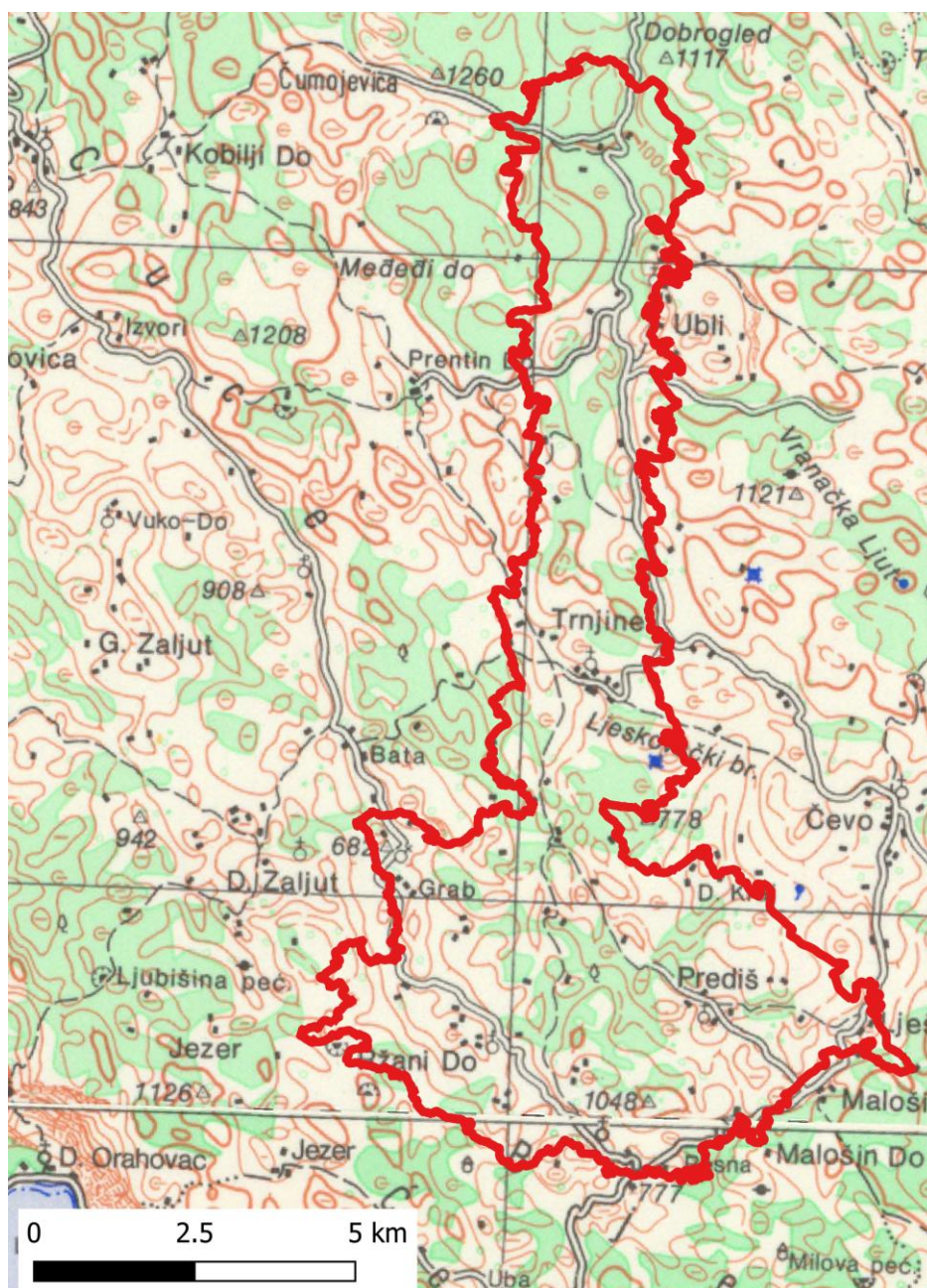
Područje Štitara prvorazredno je značajno zbog otkrića novog roda biljaka za nauku, *Petrolanium crnojevcii*, koji bi mogao postati simbol Crne Gore koji najbolje reprezentuje njenu specifičnu floru, te je potencijalni prijedlog za proširenje Aneksa Direktive. Ovo područje je, pored toga, značajno i za vrste žaba poput *Bombina variegata*, *Bufo viridis*, *Rana ridibunda*, koje naseljavaju brojna ubla na ovom području, brojnih gmizavaca i *Gladiolus plaustris*.



Karta 17. Predloženi obuhvat područja Štitari

## Bijele poljane – Čevo

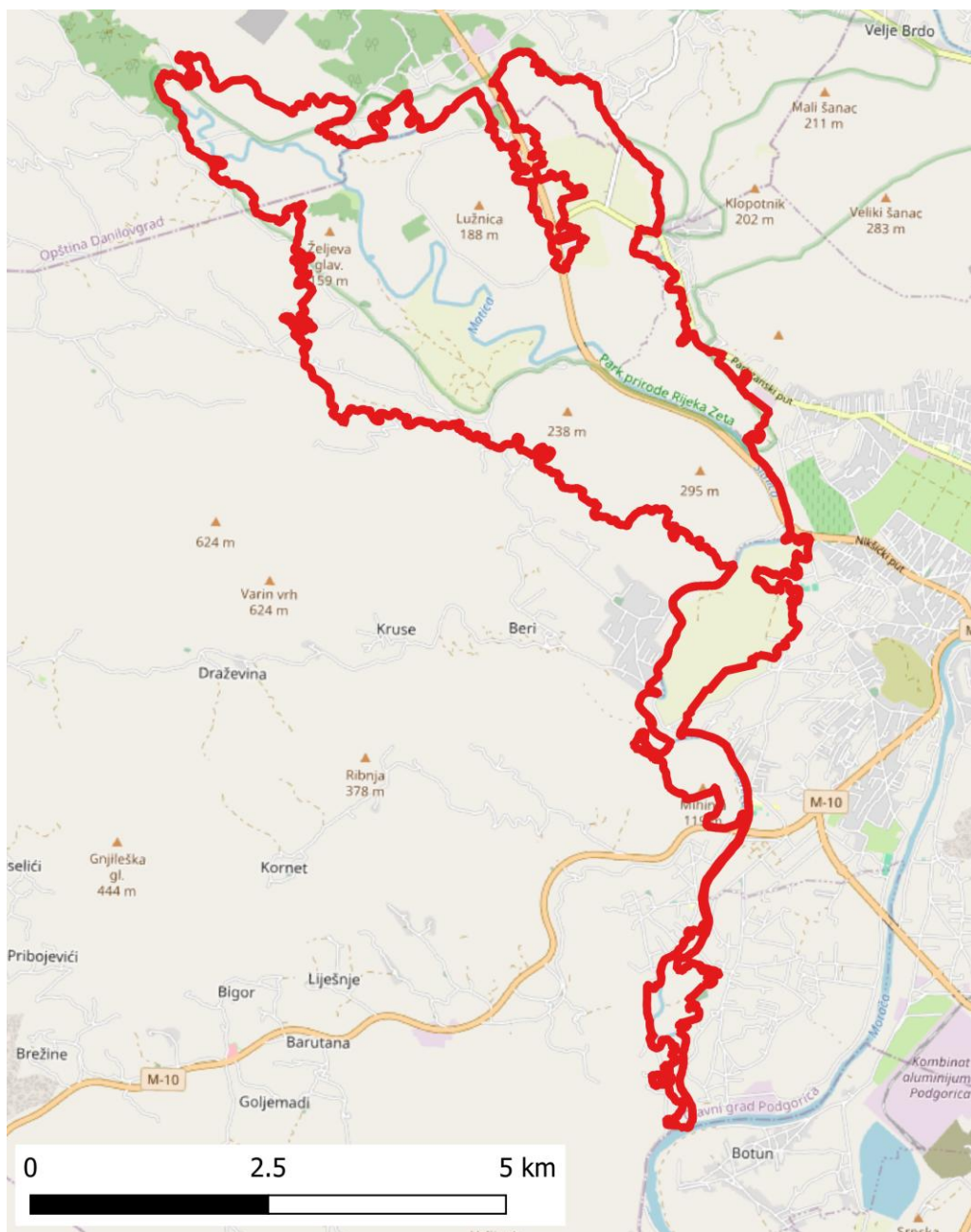
Šire područje oko naselja Čevo predstavlja tipičnu submediteransku zonu pokrivenu šumama i ispresijecanu livadama. Od staništa značajne su šume cera (91M0), bukve (91K0), kao i niski mediteranski travnjaci (\*6220), kao i košalice i pašnjaci specifičnog sastava, koji leže na prelazi između submediteranskih i kontinentalnih krajeva. Područje je prvorazredno značajno za tritona (*Triturus cristatus carnifex*), više vrsta vodozemaca, gmizavaca, insekata i sliješih miševa.



Karta 18. Predloženi obuhvat područja Bijele poljane-Čevo

## Sitnica-Matica

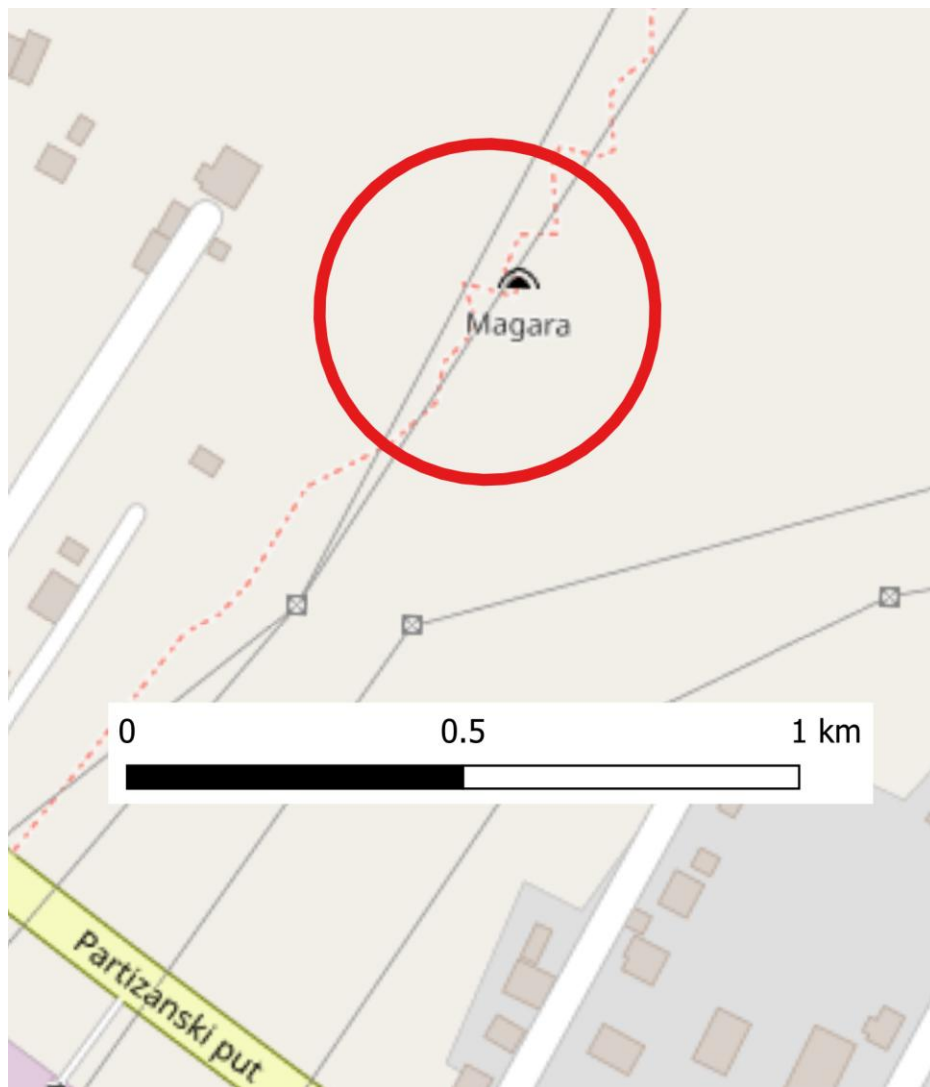
Područje rijeka Sitnice i Matice, naročito donji tok prve pomenute rijeke, jedini je pravi veći povremeni mediteranski vodotok (3290) u području Crne Gore, što ga, samo po sebi, uvrštava u Natura 2000 mrežu. Pored toga, ove rijeke u gornjim dijelovima su bogate kiseonikom i imaju razvijenu karakterističnu vegetaciju (3260), te su uz njihove obale razvijene zajednice na muljevima (3270), generalno rijetke na području Crne Gore. Područje je veoma značajno i za neke karakteristične vrste riba.



**Karta 19.** Predloženi obuhvat područja Sitnica-Matica

## Pećina Magara

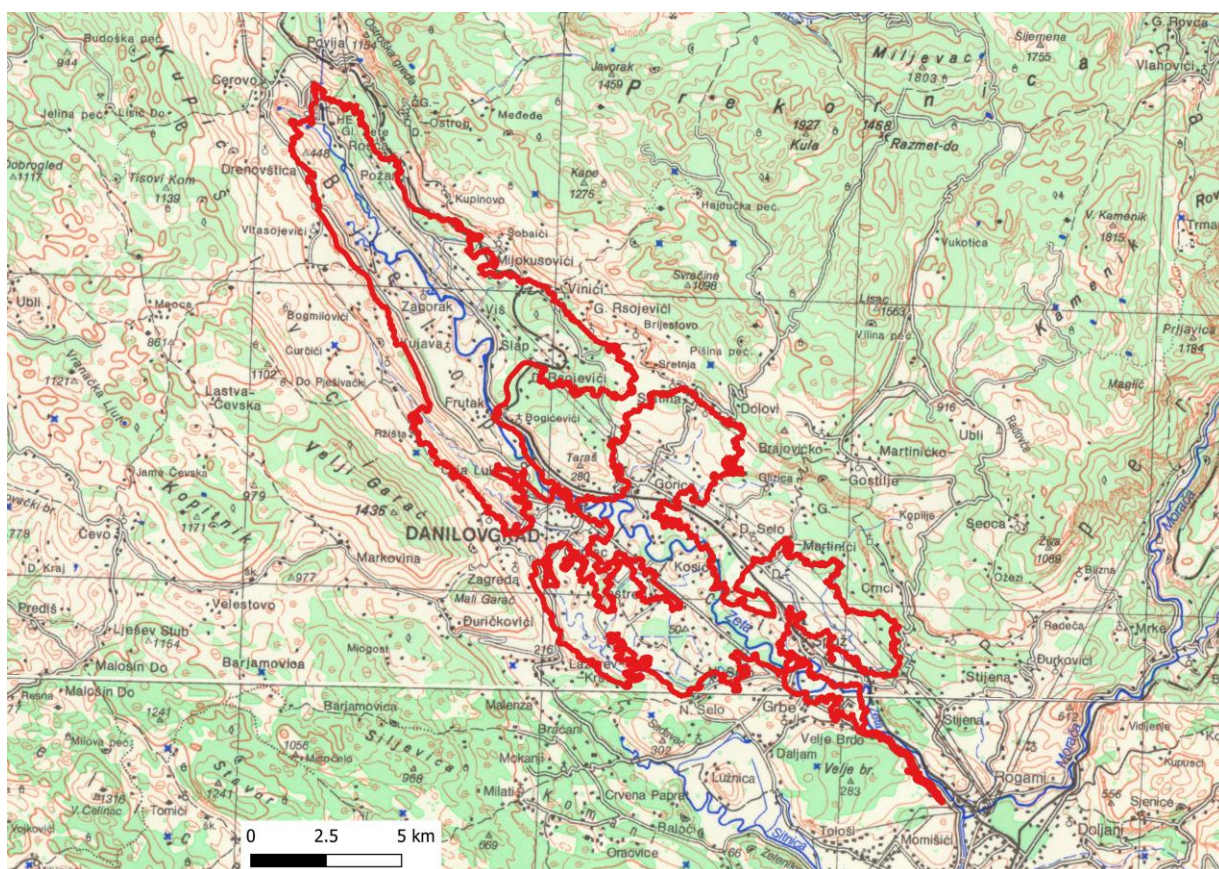
Posebno područje izdvojeno zbog kolonija slijepih miševa.



Karta 20. Pećina Magara

## Zeta

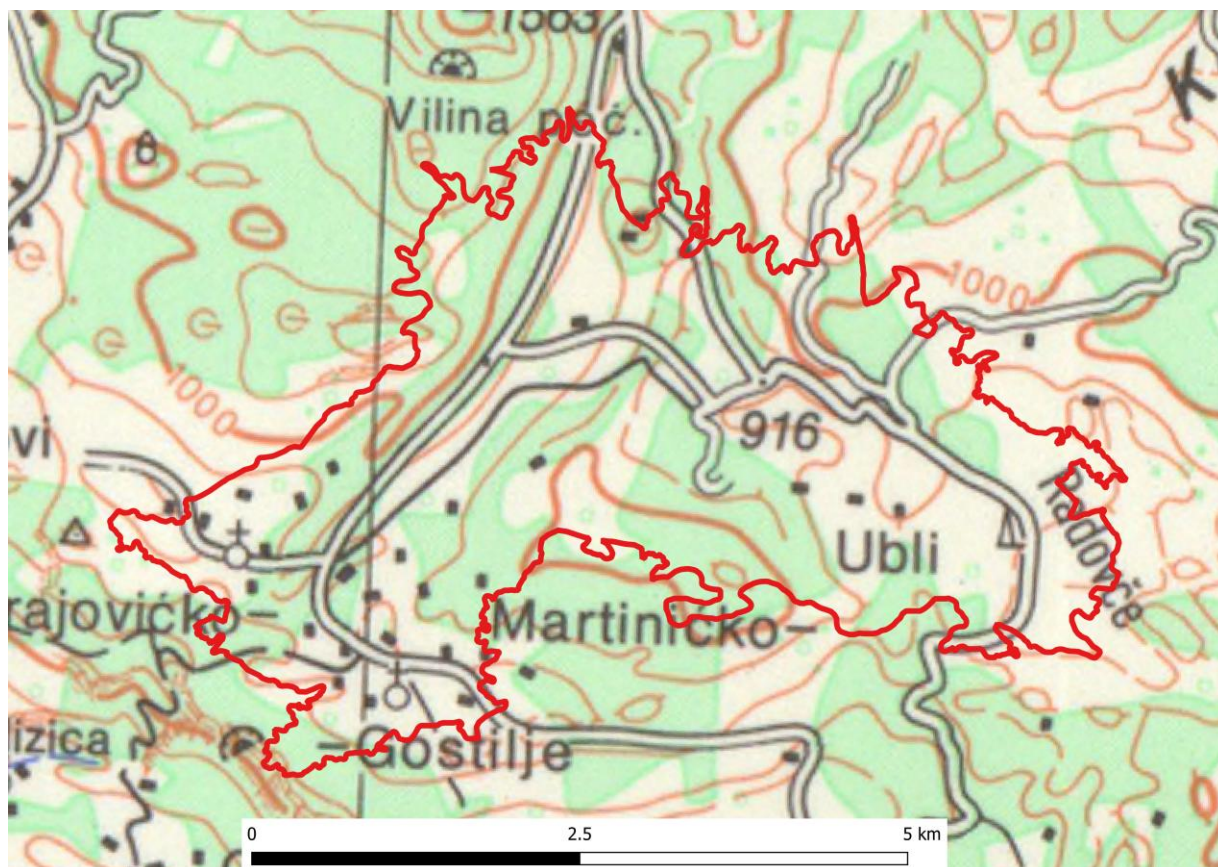
Područje riječne terase rijeke Zete od Glave Zete do njenog ušća u Moraču, predstavlja zaštićeno područje u kojem živi veliki broj ljudi. Ovo područje odlikuju prostrani travnjaci, naročito značajni oni prioritetni jednogodišnji (\*6220), te vlažni mediteranski travnjaci (6540) i nizijske košalice (6510), koje su optimalno i na velikim površinama razvijeni na ovom području, zbog čega je nemoguće bez njega zadovoljiti odgovarajuće procenete. Zato ovo područje neminovno uključuje i naselja, ponekad i nešto prigradske infrastrukture, što ga čini naročito izazovnim za buduće upravljanje. Na padinama oko ove doline, koje su takođe unutar obuhvata, nalaze se ponegdje dobro očuvane šume makedonskog hrasta (9250), kao ijedina poznata sastojina šimšira (5110) u Crnoj Gori, o čemu naročito treba voditi računa. Na području je zabilježeno čak 58 vrsta od značaja za EU, a naročito su važni rakovi (*Austropotamobius pallipes*), brojne ribe (*Barbus meridionalis*, *Cobitis elongata*, *Salmo macrostigma*, *Salmothymus obtusirostris*), kao i brojni leptiri, vodozemci i gmizavci.



Karta 21. Predloženi obuhvat područja Zeta

## Gostilje

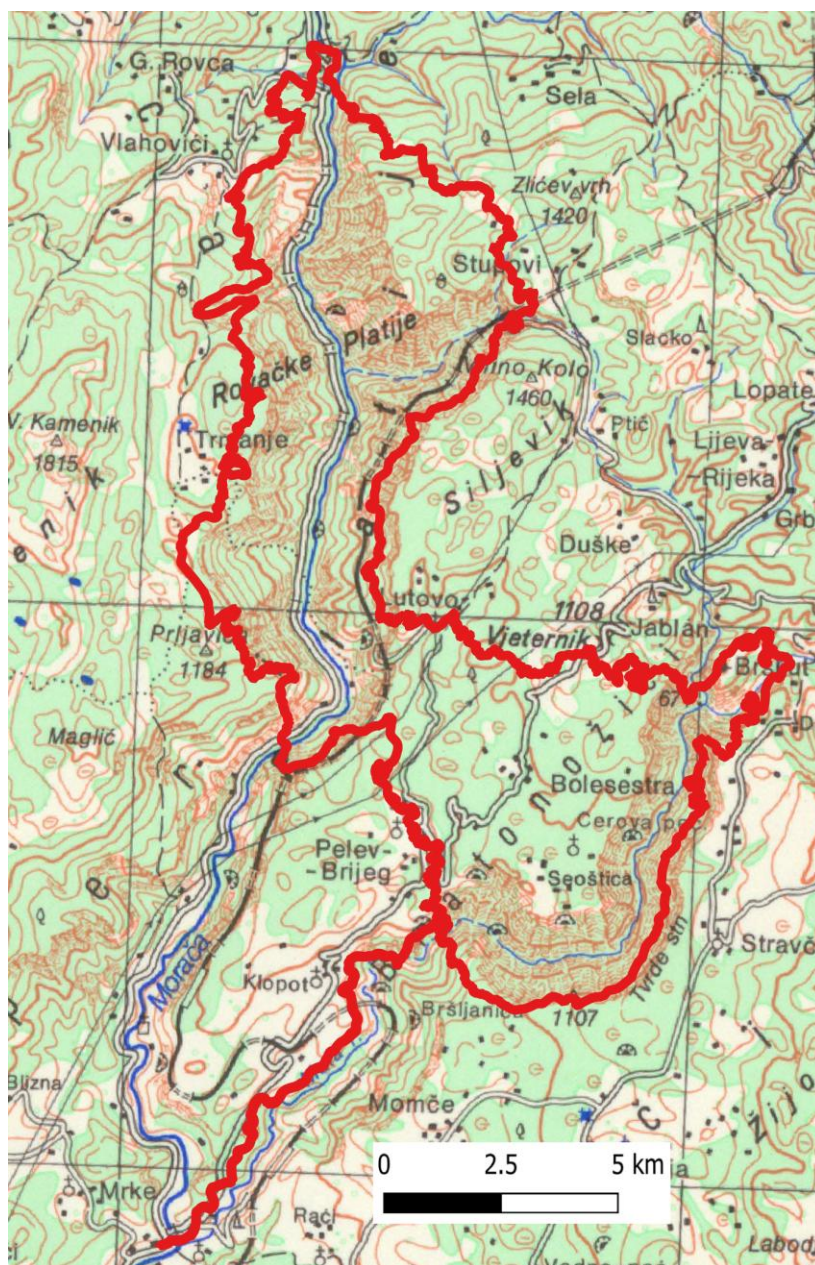
Gostilje je prvorazredno značajno samo kao jedno od rijetkih staništa za šumolivade u mediteranskom biogeografskom regionu, što i zahtijevalo njegovo izdvajanje, jer je riječ o prioritetnom tipu staništa. Obuhvaćeno je nešto veće područje zbog okolnih dosta reprezentativnih šuma cera (91M0) i nešto manje munike (95A0), a postoje i dobro razvijeni šibljadi kleke (5130). Od vrts značajna su staništa žaba, šišmiša, gmizavaca, leptira i nekih velikih zvijeri.



Karta 22. Predloženi obuhvat područja Gostilje

## Kanjon Morače – Mala rijeka

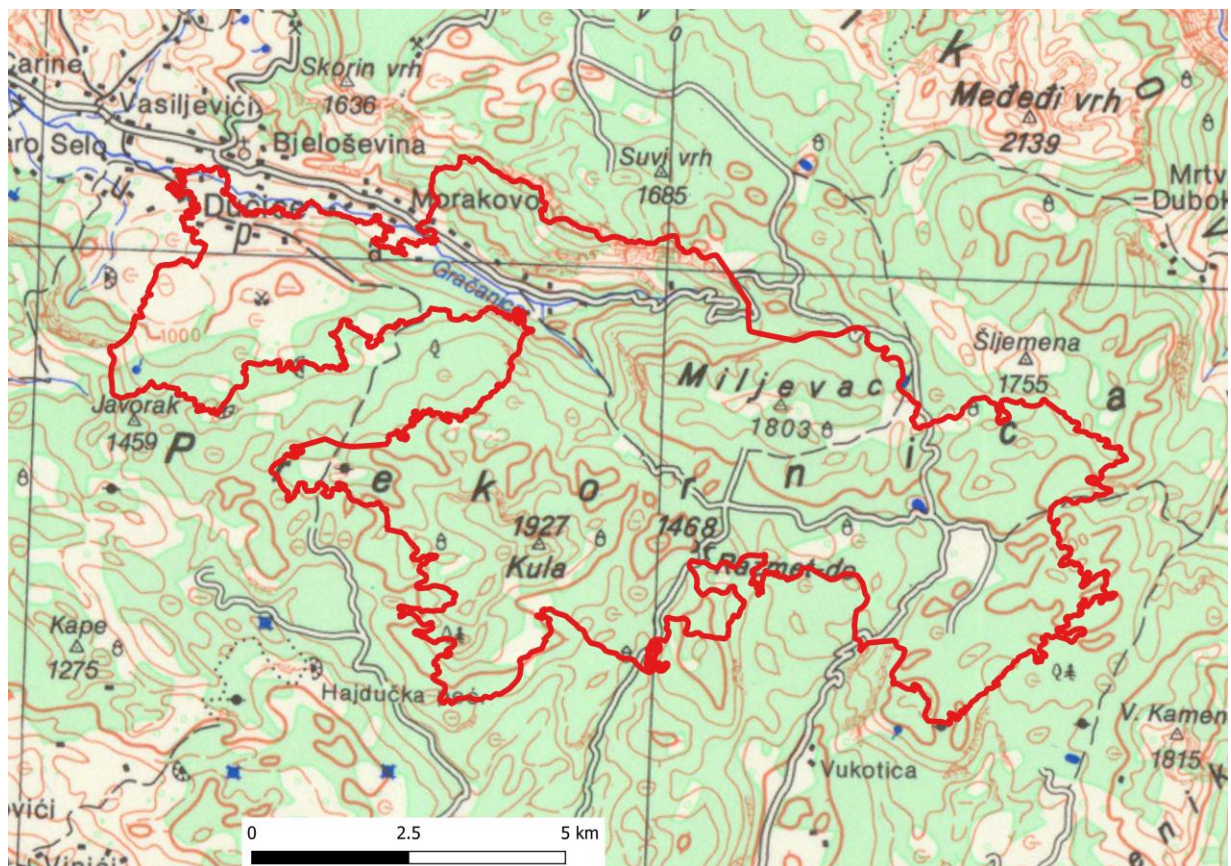
Kanjon Morače sa kanjonom Male rijeke prvorazredno je izdvojen zbog odličnih većih kompleksa prioriternih šuma plemenitih lišćara (\*9180) u mediteranskom regionu, kao i zbog okamenjenih sedrenih izvorišta (\*7220), koji su rijetki u ovom biogeografskom području. Na širem obuhvatu ovdje se nalaze i aluvijalne kontinentalne šume bijele vrbe (\*91E0), pukotine krečnjačkih stijena (8210), ilirski sipari (8140), te travnjaci i šume. Od vrsta naročito se ovo područje izdvaja kao važno za medvjeda i slijepe miševе, ali je značajno i za više od 45 drugih vrsta sa Direktive o staništima.



Karta 23. Predloženi obuhvat područja Kanjon Morače - Mala rijeka

## Prekornica-Morakovo

Područje Prekornice i Morakova je izvanredno značajno jer su na njemu registrovana izuzetno dobro očuvana staništa alkalnih tresava (7230) u Ponikvici, okružena sjevernim borealnim aluvijalnim livadama (6450) i travnjacima surovuka (\*6230), koje inače nedostaju u drugim dijelovima mediteranskog regiona. Osim toga, na području Morakova nalaze se obalne šikare sive vrbe (3240), divno razvijene nizijske košarice (6510), kao i dobro očuvane šume munike (95A0), crnog bora (\*9530), kao i najjužnije nalazište šuma smrče (9410) u Crnoj Gori. Sa stanovništva vrsta područje Morakova je vrlo značajno za raka (*Astacus astacus*) i žabe *Rana temporaria*, dok je registrovano i više od 30 drugih vrsta sa Direktive.



Karta 24. Predloženi obuhvat područja Prekornica - Morakovo

## Nikšićko polje

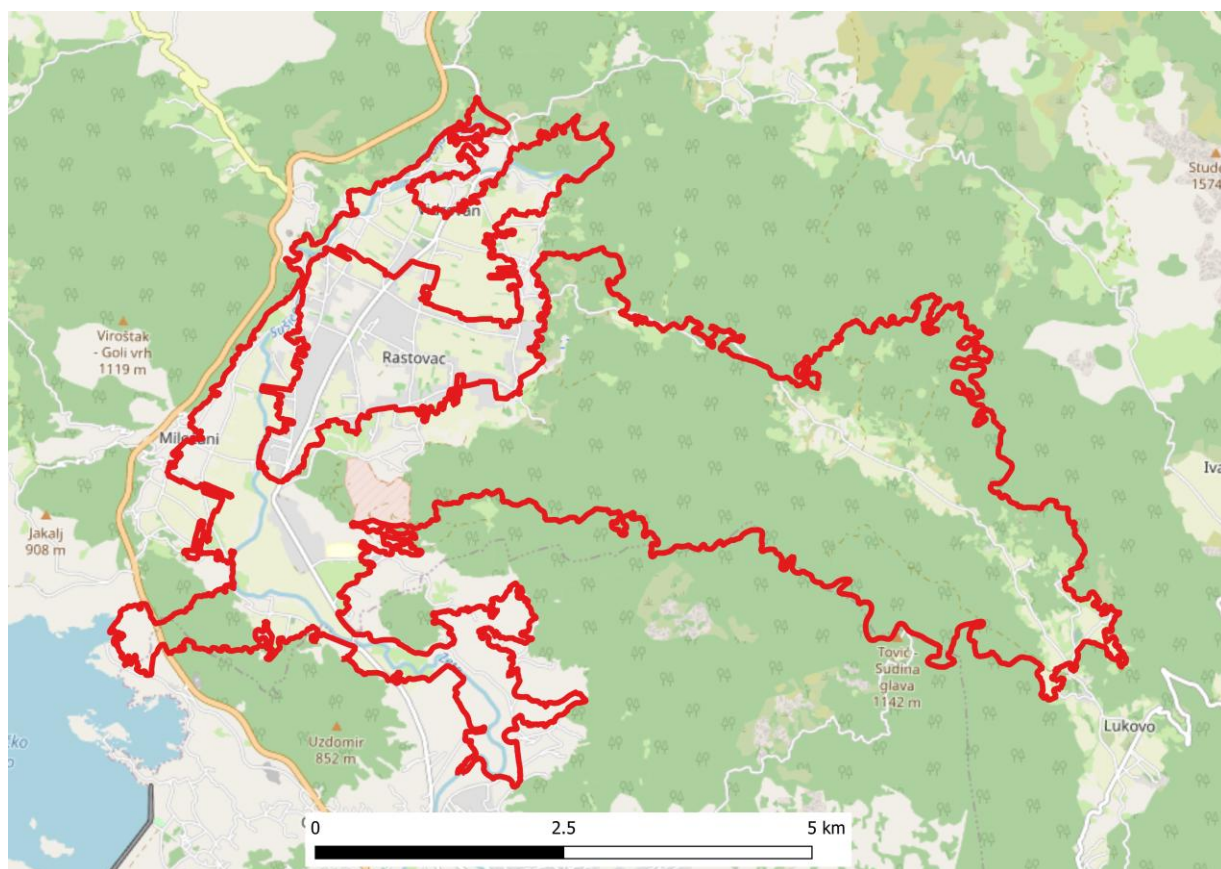
Područje donjeg Nikšićkog polja predstavlja tipično periodično plavljeno kraško polje Dinarida, koje se odlikovalo svim tipičnim elementima prije melioracija i kanaliziranja rijeke Zete za potrebe izgradnje hidroelektrane. Iako je specifični vodni režim tipičan za kraška polja danas u najvećoj mjeri narušen, ovaj dio polja odlikuje se još uvijek očuvanim vegetacijskim tipovima i vrstama karakterističnim i endemičnim za ova polja. Tako su tipični turlozi (\*3180) razvijeni jedino ovdje na području cijele Crne Gore, i na ovom polju jedino je registrovana karakteristična biljka kraških polja, *Scilla litardierei*, koja se nalazi na Aneksu II Direktive o staništima. Pored ovih obilježja, ovo polje je veoma značajno i zbog nizijskih livada košanica (6510), endemičnih livada kraških polja (6540), ali i zbog šuma bijele vrbe (\*91E0) i vegetacije vodenih ljutića (3260), inače rijetkih u mediteranskom regionu. Ovo polje je također značajno za neke vrste šišmiša, riječnih rakova, vodozemaca i gmizavaca, kao i neke vrste riba.



Karta 25. Predloženi obuhvat područja Nikšićko polje

## Gornje Nikšičko polje – Lukovo

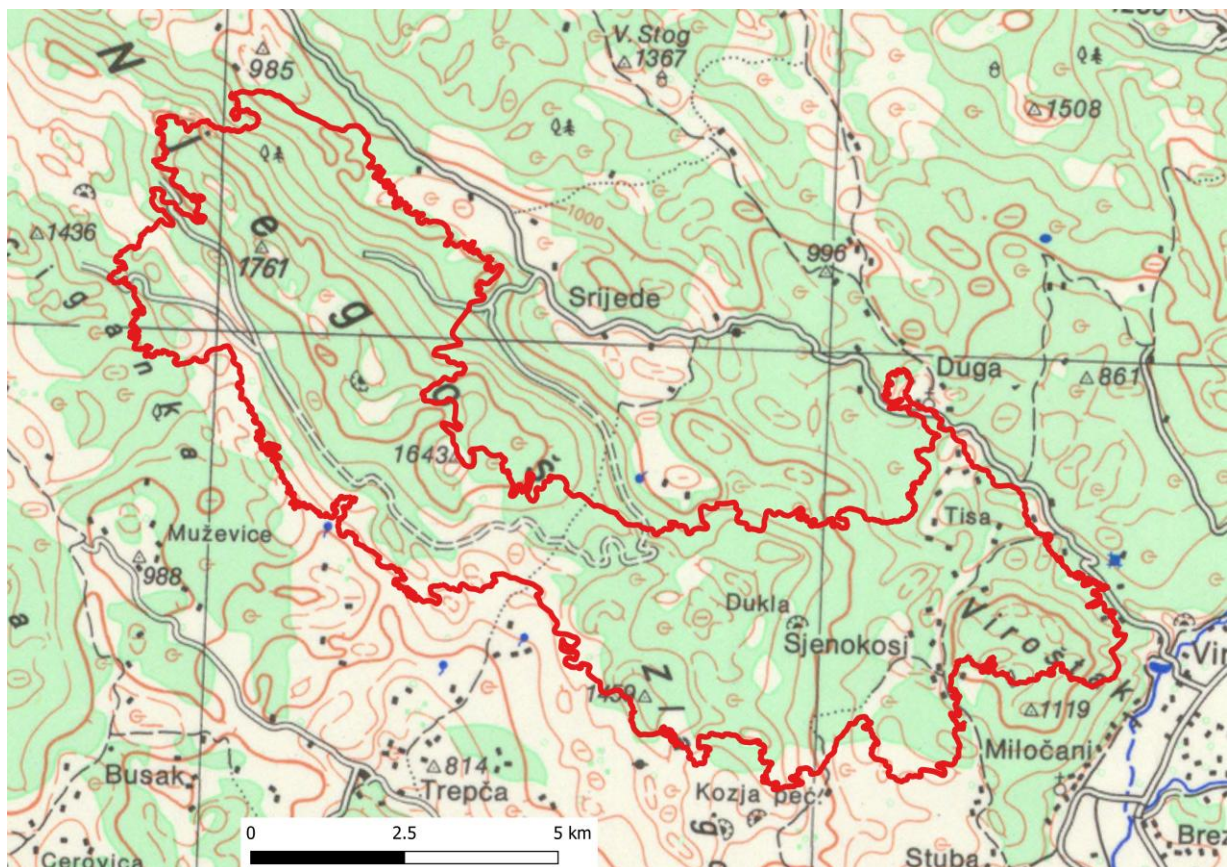
Izvorišni i gornji dio toka rijeke Zete, od više kraških vrela koja teku kroz naseljeno područje nizvodno od Vidrovana, karakteriše veoma dobro i tipično razvijena vegetacija vodenih ljućica brzih i hladnih riječnih tokova (3260), najbolje razvijena u cijelom mediteranskom području Crne Gore. Ovo područje, iako naseljeno, regularno je održavano i košeno, te se odlikuje velikim prostranstvima nizijskih livada košanica (6510) i obalnih galerijama bijele vrbe (\*91E0), važnim za zaštitu u mediteranskom regionu. Oko ovog područja, prema Lukovu nalaze se dobro razvijene šume cera (91M0), koje su, po pravilu, veoma degradirane u ovom biogeografskom regionu. Ovaj dio polja je prvorazredno značajan zbog raka (*Astacus astacus*), a takođe je stanište vodenih zmija, šišmiša, žaba i nekih insekata.



Karta 26. Predloženi obuhvat područja Gornje Nikšičko polje - Lukovo

## Njegoš

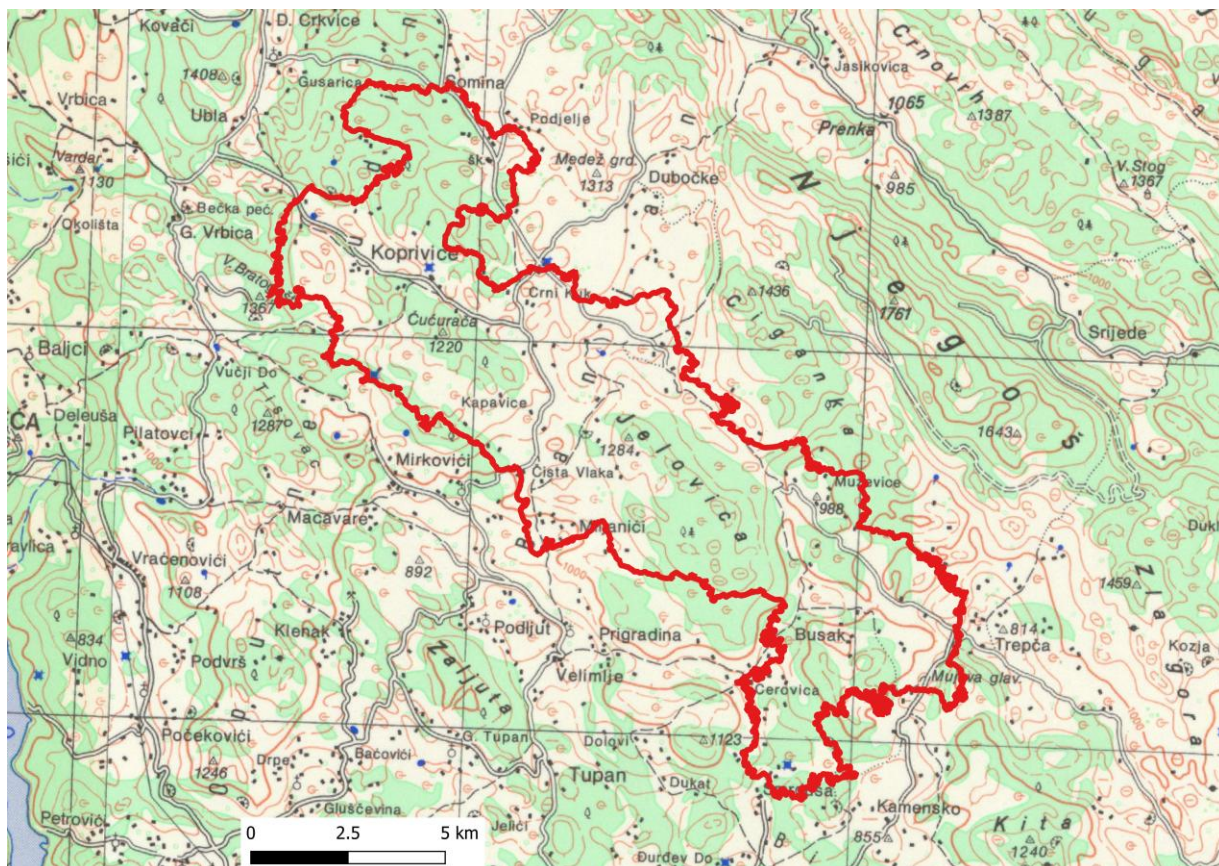
Planina Njegoš i njeni obronci spada u prelazne submediteranske planine, prema kontinentalnih planinama centralnog dinarskog lanca. Na ovim planinama važne su šume crnog bora (\*9530), koje su na Njegošu optimalno razvijene, kao i posebne zajednice jele na krečnjačkim blokovima, kao poseban podtip četinarskih šuma (9410), koje su rijetke u mediteranskom regionu. Osim njih, ovdje su prisutne degradirane šume cera (91M0), bukve (91K0), te različiti travnjaci, manje ili veće skeletnosti. Od vrsta na Njegošu su posebno značajne *Lycaena dispar* i neke vrste slijepih miševa, kao i velike zvijeri, insekti i druge vrste.



Karta 27. Predloženi obuhvat područja Njegoš

## Banjani

Šire područje Koprivica u Banjanima, kao i drugi tipični submediteranski dijelovi ovog kraja, odlikuje se dinamičnom smjenom krečnjaka i dolomita, sa razvijenom tipičnom vegetacijom različitih zajednica travnjaka 62A0. Upravo na ovim skeletnim i poluzaledinjenim livadama pronađena je *Pulsatila grandis*, vrsta sase sa Direktive, koja nedostaje u drugim dijelovima Crne Gore. Pored sase i travnjaka, područje se odlikuje šumama cera (91M0) i manjim ostacima bukovih šuma, a na dolomitnim pržinama česta je *Gladiolus palustris*. Pored pomenutih karakteristika područje je značajno za zaštitu nekih gmizavaca, u prvom redu smukulje (*Coronela austriaca*), žabe *Bombina variegata*, ali i brojnih ksilofagnih insekata.



Karta 28. Predloženi obuhvat područja Banjani

## Vračenovići

Područje od Vračenovića prema Petrovićima tipično je submediteransko kraško područje sa klimazonalnim šumama medunca i bjelogabića, sa manjim selima raštrkanim po pitomijim dolomitnim zaravnima i blažim padinama. Karakterišu ga razni tipovi livada, od niskih mediteranskih košanica (\*6220), preko dominantnih kamenitih pašnjaka *Scorzonerion villosae* i *Satureion subspicatae* (62A0), do ponegdje tipičnih nizijskih đubrenih košanica (\*6210), dok su od šuma sa Direktive prisutne jedino cerove šume. Ovdje je potvrđen jedan od rijetkih nalaza *Himantoglossum adriaticum* u Crnoj Gori, a područje je važno i za više vrsta gmizavaca, vodozemaca, insekata i krupnih sisara.



Karta 29. Predloženi obuhvat područja Vračenovići

## Krstac

Područje Krstaca nalazi se na krajnjem jugoistoku prostranog kraškog Gatačkog polja u susjednoj BiH. Odlikuju ga ekstenzivni submediteranski (62A0) i kontinentalni (\*6210) pašnjaci na prelazu iz mediteranskog i alpski region, te šume cera (91M0), na nešto većem području. Područje je značajno i za zaštitu više vrsta žaba, slijepih miševa, insekata, krupnih sisara i gmizavaca.

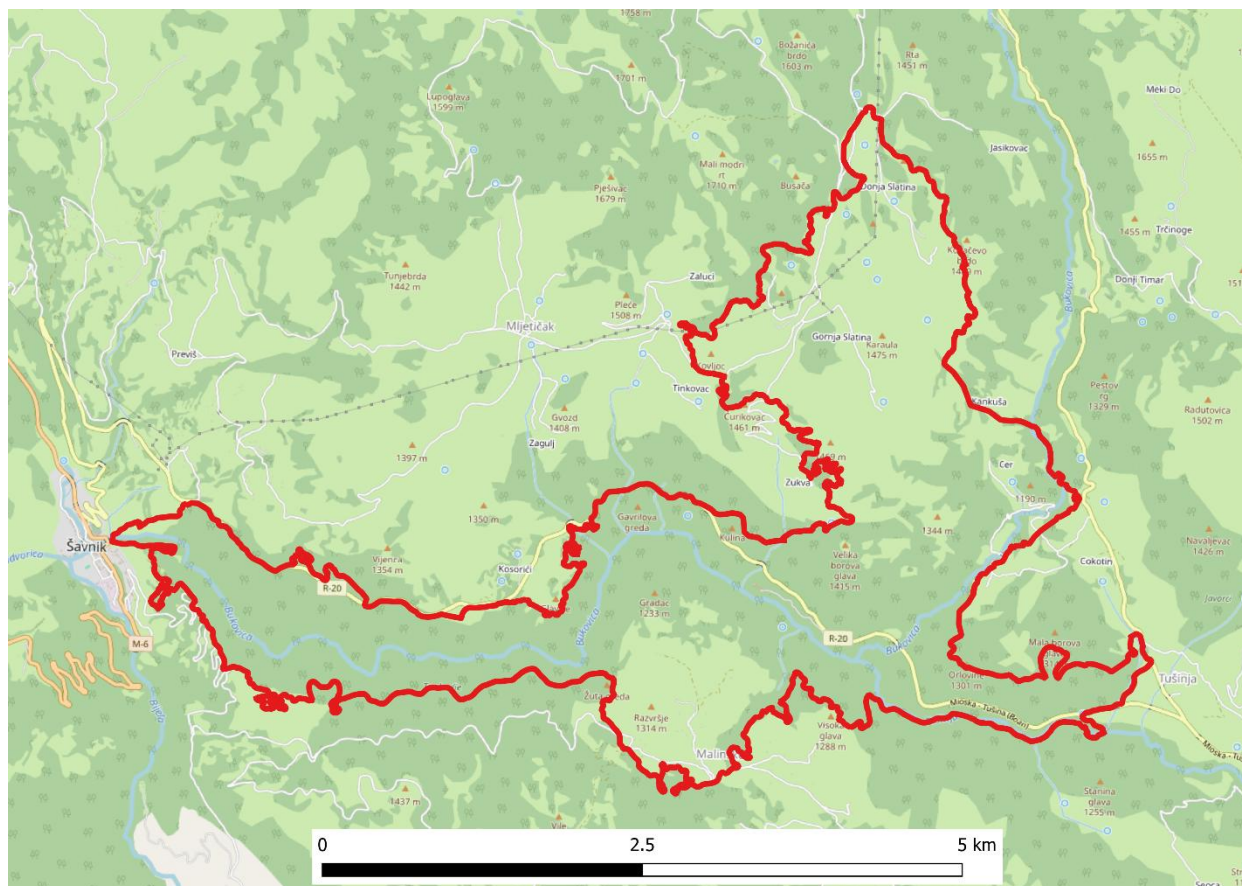


Karta 30. Predloženi obuhvat područja Krstac



## Šavnik

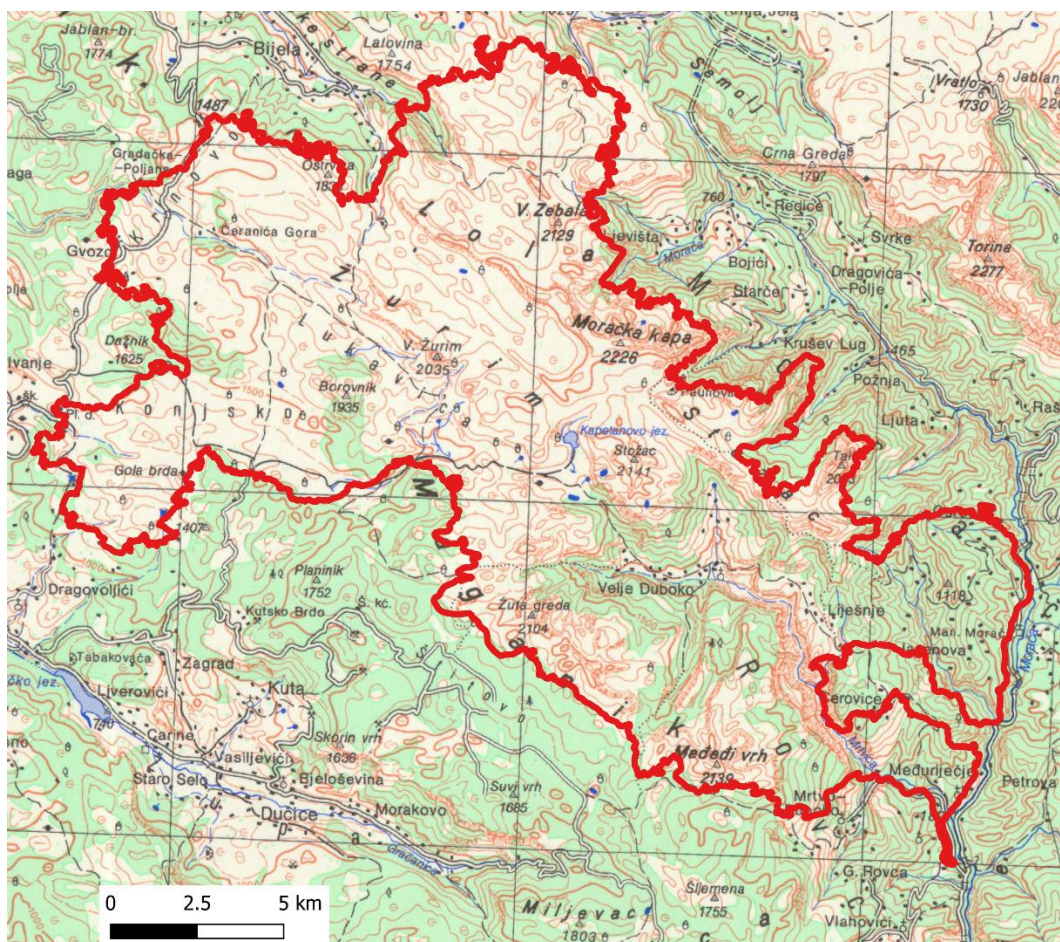
Područje Šavnika obuhvata klisuru rijeke Bukovice i njene pritoke Tušinje i okolna sela, od sela Tušinja do grada Šavnika. Ovo područje izdvojeno je zbog sedrenih izvorišta (\*7220), stijena (8210), gorskih sipara (8140), te očuvanih šuma i održavanih livada. Područje je značajno i za više vrsta slijepih miševa, vodozemaca, gmizavaca, leptira, tvrdokrilaca i krupnih sisara.



Karta 32. Predloženi obuhvat područja Šavnik

## Moračke planine

Šire područje Moračkih planina djelimično se nalazi u oba biogeografska regiona u Crnoj Gori. Generalno gledano ovo područje odlikuje se izuzetnom očuvanošću i reprezentativnošću brojnih planinskih otvorenih, kao i šumskih i vrištinskih ekosistema, te su njime obuhvaćena brojna najreprezentativnija staništa, kako u mediteranskom tako i u alpskom biogeografskom regionu. Tako je mediteranski dio prvorazredno značajan za šljunkovite gorske sprudove bez drvenaste vegetacije (3220), planinske i borealne vrištine (4060), subalpijske krečnjačke travnjake (6170), gorske kontinentalne pašnjake (\*6210), livade surovuka (\*6230), oromezijske livade velike vlasulje (62D0), visoke zeleni (6430), planinske košanice (6520), sedrena izvorišta (\*7220), alkalne tresave (7230), istočnomediteranske sipare (8140), kisele bukove šume (9110), ali i brojne druge ekosisteme. Od vrsta područje je izdvojeno kao najvažnije za žabe (*Bufo viridis* i *Rana graeca*), sisare, kao i za leptira *Coenagrion ornatum*. Alpski dio područja takođe je izdvojen zbog sličnih ekosistema, naročito travnjaka surovuka (\*6230), alkalnih tresava (7230), istočnomediteranskih sipara (8140) i oromezijskih livada velike vlasulje (62D0). Od vrsta područje je izdvojeno kao najvažnije u alpskom regionu za neke vrste sa Aneksa 4 Direktive (*Argyroides nigropunctatus* i *Zerynthia polyxena*), ali i brojne druge vrste vodozemaca, gmizavaca, slijepih miševa itd.



Karta 33. Predloženi obuhvat područja Moračke planine

## Kos

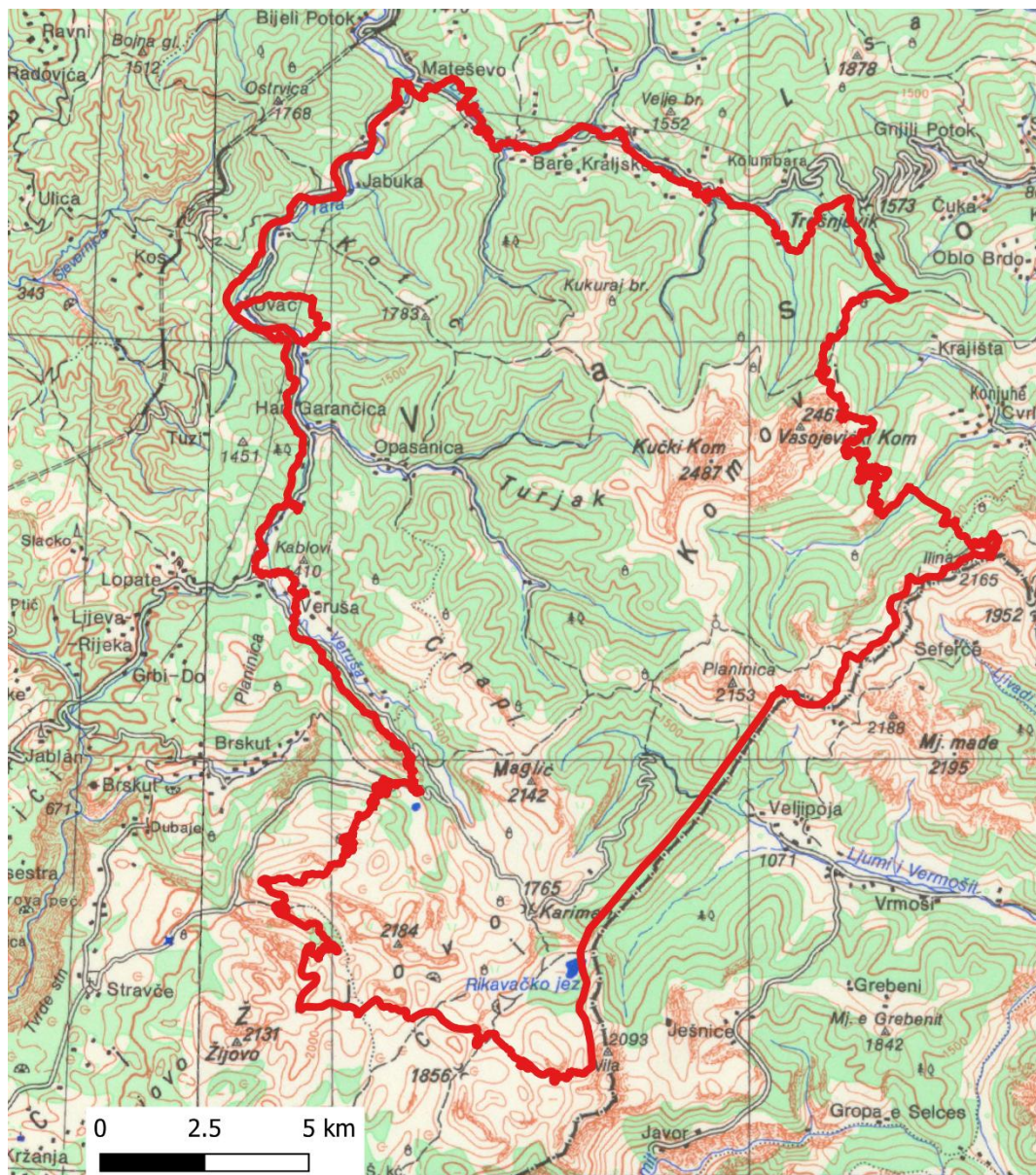
Područje Kos takođe djelimično zahvata oba biogeografska regiona. Radi se o dominantno silikatnom gorskom masivu vrlo dinamičnog reljefa ispresijecanog potocima i manjim ili većim vodotocima. U krajnjeg SI dijelu obuhvata i dio korita rijeke Tare. U mediteranskom dijelu obuhvata nalaze se najveći i najljepši kompleksi hrastovih šuma na verfenima (kitnjak, sladun, cer) (91M0) u cijelom mediteranskom području Crne Gore, kao i najveći kompleksi kiselih bukovih šuma (9110) u ovom dijelu zemlje. U alpskom dijelu područje je značajno za obalne ekosisteme, naročito sprudove (3220) i šibljake sive vrbe (3240), galerije bijele vrbe (\*91E0), ali i bukove šume (9110, 91K0) te više tipova livada. Od vrsta su značajni krupni sisari, šišmiši, ksilofagne insekte i druge grupe.



Karta 34. Predloženi obuhvat područja Kos

## Komovi

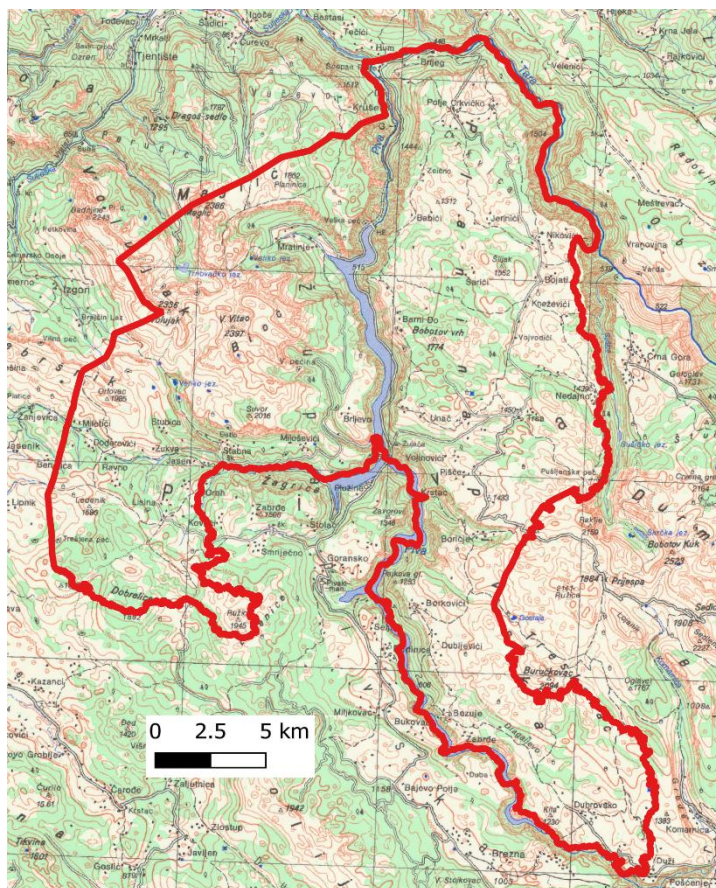
Područje Komova obuhvata postojeće zaštićeno područje sa karakterističnom visokoplaninskom vegetacijom, te pojas šuma i obalne ekosisteme uz gornji tok rijeke Tare. Karakteriše ga veoma dinamičan reljef i smjena geoloških podloga, naročito silikata i krečnjaka. Ovo područje je prvorazredno značajno za kisele bukove šume (9110), silikatne krhotine (8230), sedrena izvorišta (\*7220), te planinske i borealne vrištine (4060), i druge planinske otvorene ekosisteme. Među vrstama se naročito izdvajaju mahovina (*Buxbaumia viridis*), dinarski rožac (*Cerastium dinaricum*), *Androsace komovensis*, te leptir (*Hypodryas matura*), te brojne vrste gmizavaca, vodozemaca, leptira i sisara.



Karta 35. Predloženi obuhvat područja Komovi

## Piva

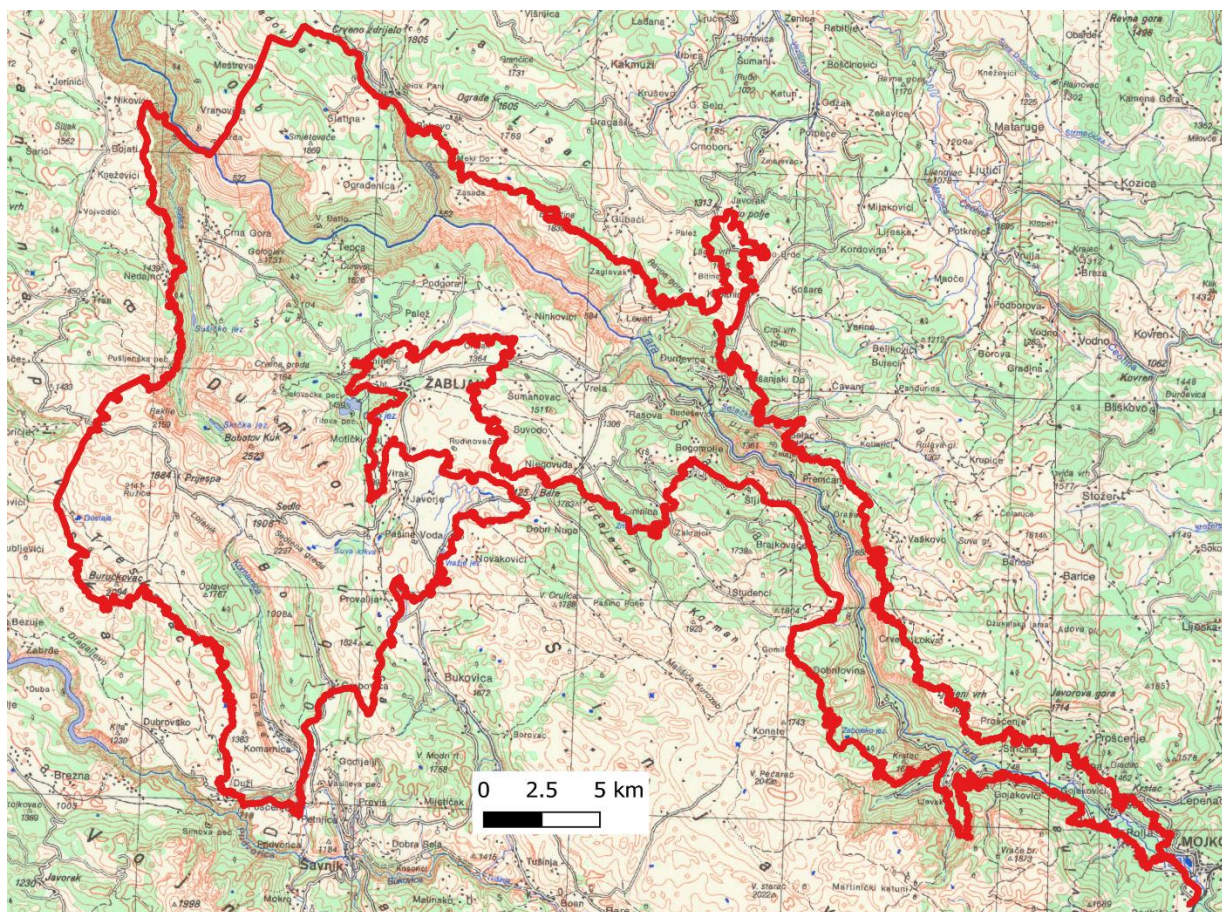
Područje Pive, uz Durmitor i Prokletije, predstavlja najveće predloženo Natura područje u Crnoj Gori i spada među one najznačajnije sa stanovišta očuvanja ekosistema i vrsta od značaja za EU na teritoriji Crne Gore. Predstavlja najznačajnije alpsko područje za očuvanje brojnih tipova staništa: šume plemenitih lišćara (\*9180), istočne šume medunca (\*91AA), ilirske bukove šume (91K0), sklerofilne žbunjake kleke (5130), subalpijske krečnjačke travnjake (6170), gorske kontinentalne pašnjake (\*6210), šumolivade (\*6530), submediteranske kamenjare (62A0), ali značajno su zastupljena i brojna druga staništa. Područje je prvorazredno značajno za više od 50 vrsta od značaja za EU, a tu je jedino sigurno potvrđeno prisustvo risa u Crnoj Gori.



Karta 36. Predloženi obuhvat područja Piva

## Durmitor-Kanjon Tare

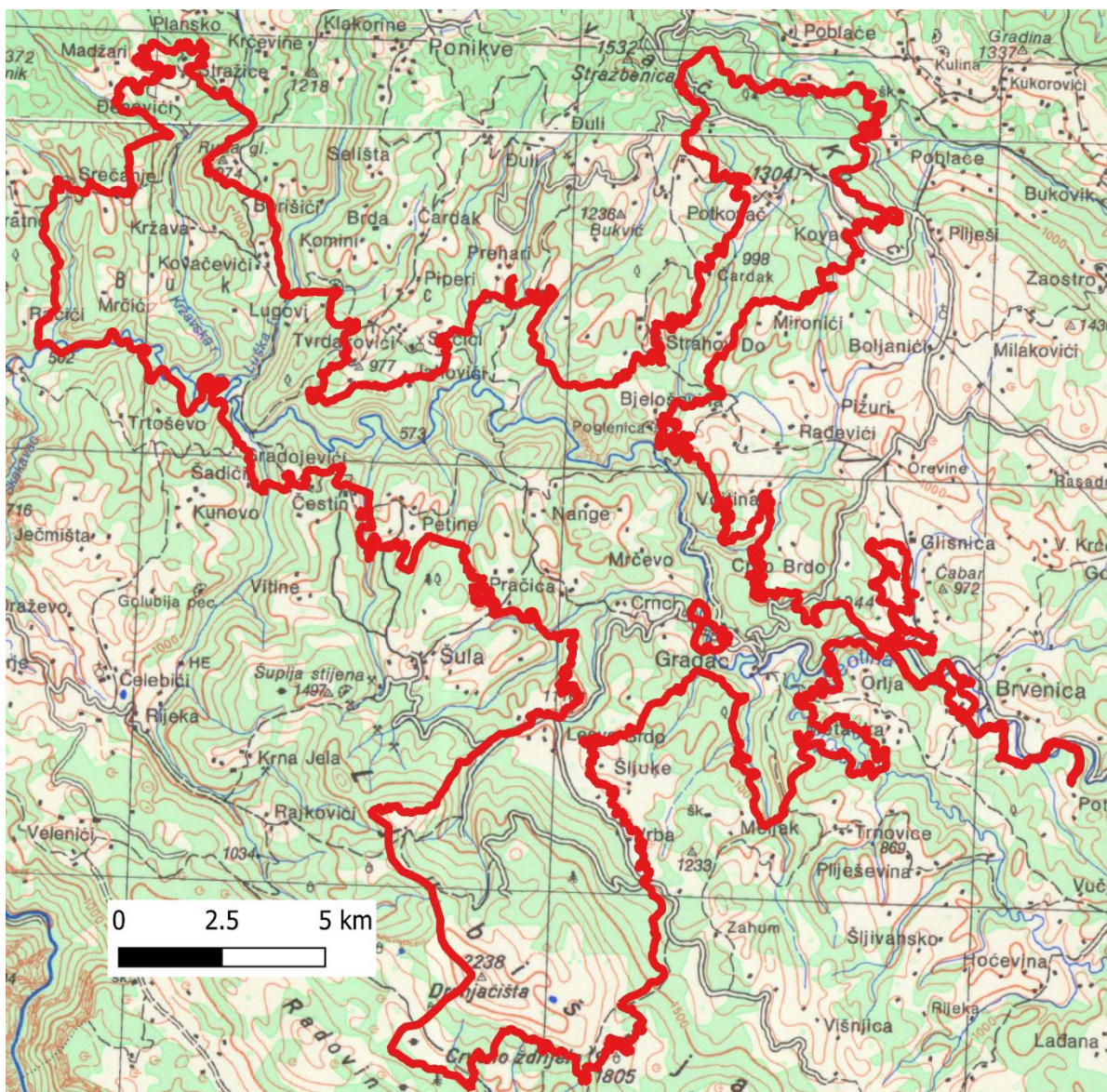
Ovo područje pripada istoimenom nacionalnom parku, sa značajnim proširenjem na Durmitorsku površ i uzvodno uz Taru sve do Mojkovca. Po veličini i po značaju spada u najznačajnija područja Crne Gore, kako sa stanovišta Nature tako i od nacionalnog značaja. Odlikuje se izvanrednom raznovrsnošću proučavanih staništa, sa 43 tipa staništa (za čak 24 je prvorazredno značajno područje), te je registrovano više od 70 vrsta od značaja za EU, a za većinu njih je zaštita ovog područja od presudnog značaja.



Karta 37. Predloženi obuhvat područja Durmitor – kanjon Tare

## Ljubišnja-Čehotina

Područje donje doline Čehotine sa planinskim masivom Ljubišnje predstavlja najsjevnije područje u Crnoj Gori. Odlikuje se širokim diverzitetom tipova staništa (registrovano 26 tipova) i više od 45 zabilježenih vrsta. Predstavlja prvorazredno područje na hrastove šume (91M0) u alpskom biogeografskom regionu, te šume običnog graba (91L0), ali i brojne druge ekosisteme. Prvenstven značaj područje ima za neke vrste riba (*Barbus meridionalis*, *Cotus gobio*, *Gobio kessleri*), slijepe miševe i brojne vrste insekata.



Karta 38. Predloženi obuhvat područja Čehotina - Ljubišnja

## Sinjajevina

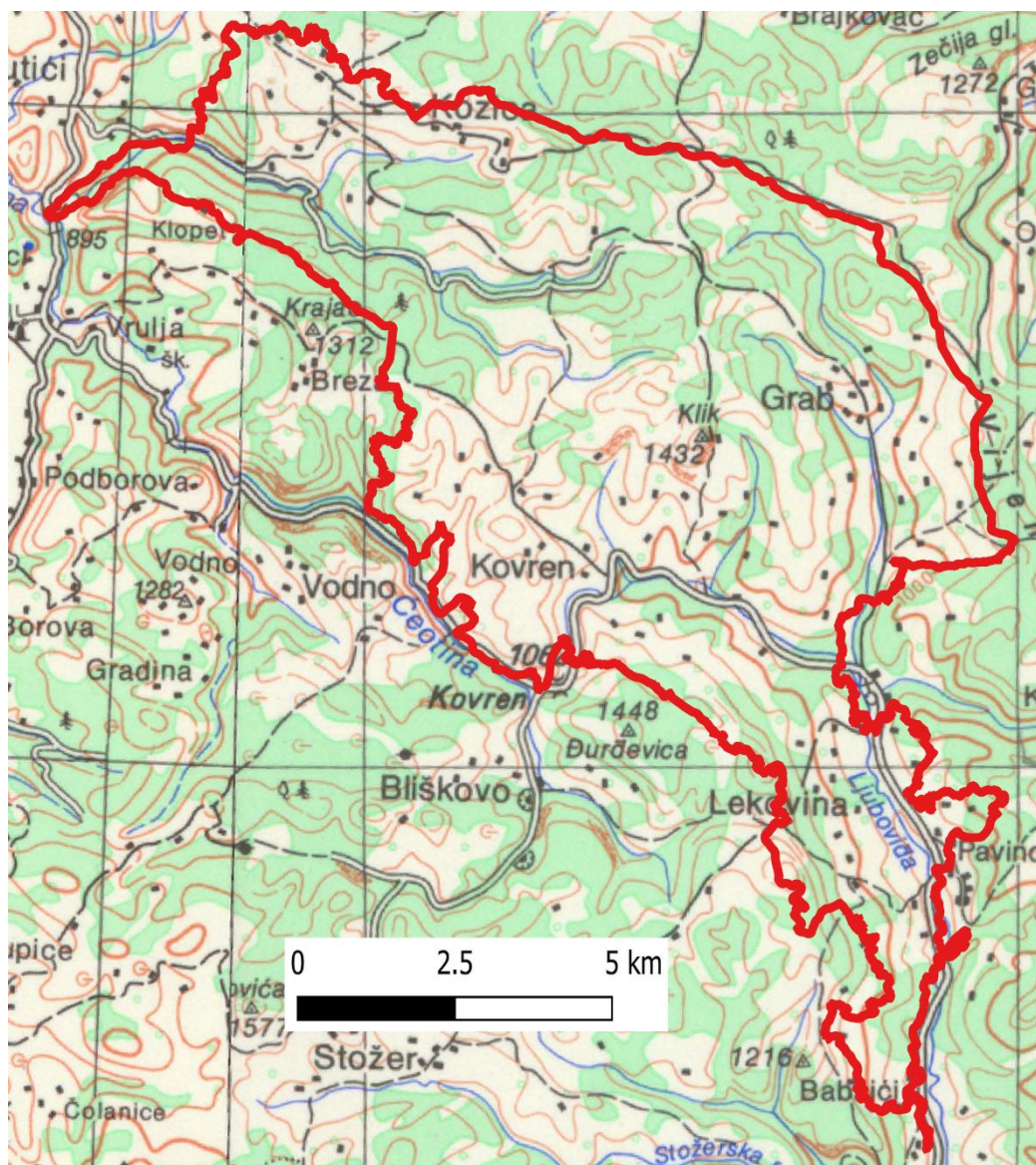
Područje prostranih pašnjaka i obronaka Sinjajevine prema Morači i prema Tari, predstavlja jedan od najreprezentativnijih pašnjaka u bivšoj Jugoslaviji. Odlikuje se veoma izraženim diverzitetom travnjaka, a prvenstven značaj ima za livade surovuka (\*6230), planinske i borealne vrištine (4060). Izrazito je značajno jer se na ovom masivu nalaze najsjevernije sastojine munike (95A0) u Crnoj Gori, kao i najreprezentativnija amfibijska vegetacija razvijena u nekadašnjih pojilištima stoke. Jedino na ovom području, na tresavama Semolja, zabilježena je biljna vrsta *Eleocharis carniolica*. Osim nje, područje je izuzetno značajno za brojne vrste leptira, npr. *Polyommatus eroides*, brojne slijepe miševe, vodozemce, insekte i sisare.



Karta 39. Predloženi obuhvat područja Sinjajevina

## Kovren

Područje sela Kovren i njegove okoline odlikuje se nekim specifičnim kontinentalnim ekosistemima, koji nisu česti na ostalim dijelovima Crne Gore. To se najprije odnosi na livade beskoljenke (6410), koje su raštrkane po sjevernim područjima i za čiju zaštitu je upravo ovo područje najvrijednije. Osim toga, nigdje kao na ovim krajnje sjevernim dijelovima, uz brojne poroke i rijeke, nije tako razvijena i sačuvana vegetacija riparijskih šuma crne jove i bijele vrbe (\*91E0), kao na ovom i susjednim područjima. Ovo područje poznato je i po nepreglednim livadama košanicama, koje se još i danas regularno održavaju i kose, a osim njih registrovano je još 20 tipova staništa od značaja za EU. Ovo područje značajno je i za zaštitu brojnih vrsta, naročito insekata, vodozemaca, sisara i gmizavaca.



Karta 40. Predloženi obuhvat područja Kovren

## Ljuboviđa

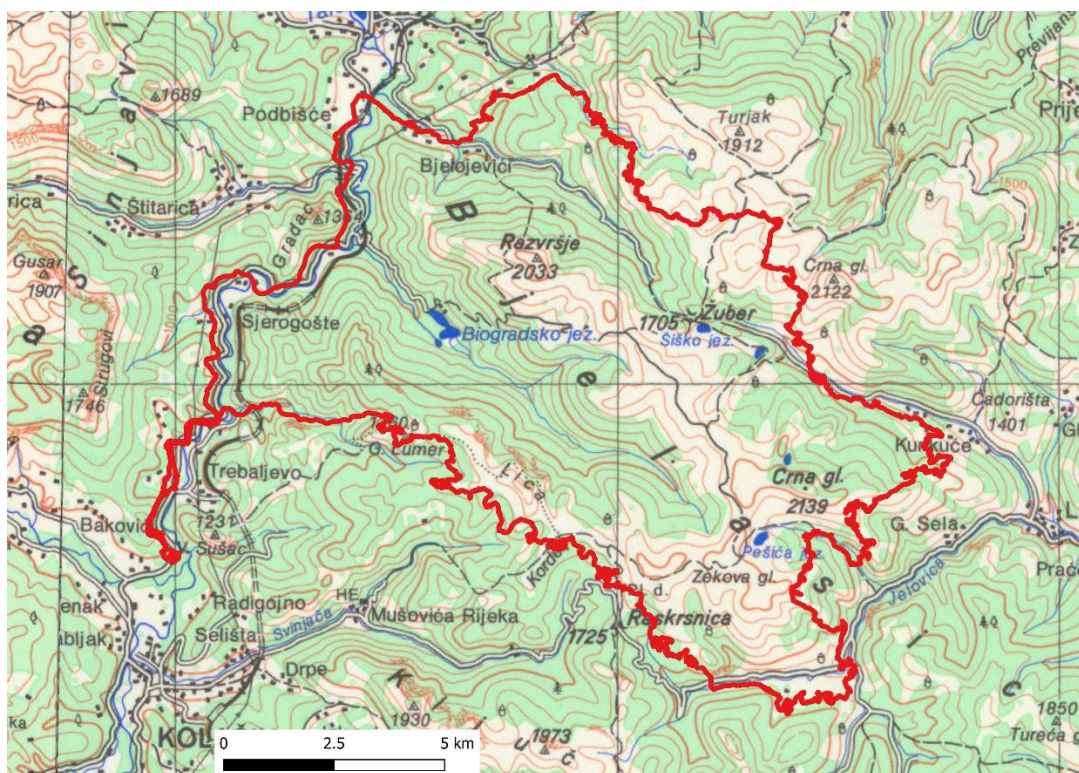
Područje toka Ljuboviđe i njenih glavnih pritoka, po stanišnim prilikama veoma je slično području Kovrena i naslanja se na njega. Predstavlja područje veoma važno za zaštitu riparijskih šuma (\*91E0), a značajno je i za zaštitu drugih ekosistema, u prvom redu nizijskih košanica (6510), bukovih (91K0) i grabovih (91L0) šuma, sedrenih izvorišta (\*7220) i šibljacka obične kleke (5130). Sa stanovišta vrsta naročito je važno za ribe i riječne rakove, ali i brojne druge vrste sisara, insekata, gmizavaca i vodozemaca.



**Karta 41.** Predloženi obuhvat područja Ljuboviđa

## Bjelasica

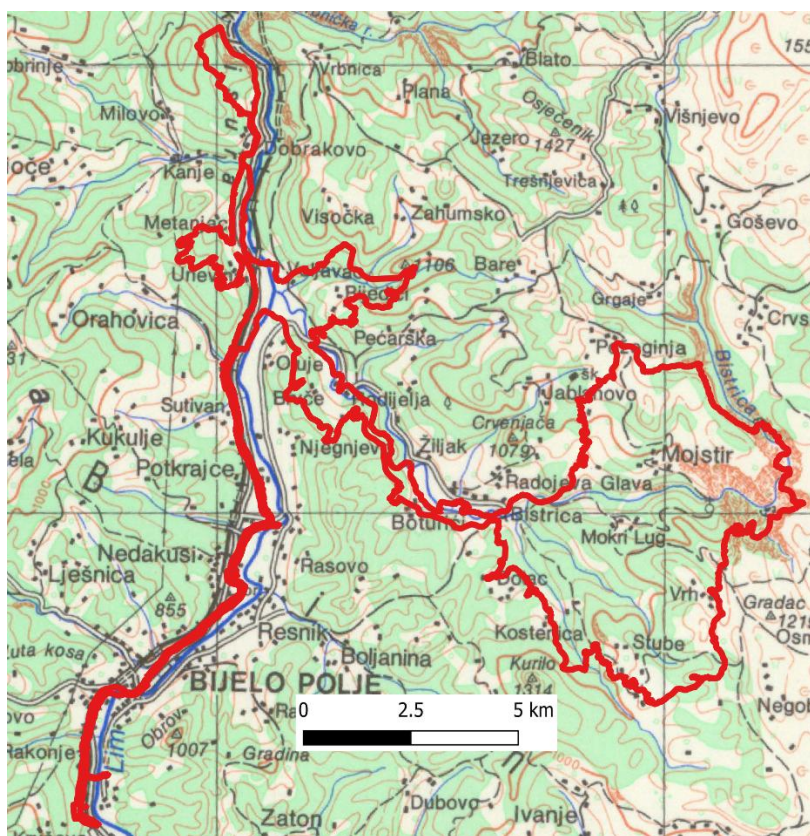
Područje Bjelasice predstavlja jedan od najznačajnijih planinskih kompleksa u Crnoj Gori, odlikujući se izuzetnom raznovrsnošću staništa i očuvanošću prirodnih ekosistema. Područje obuhvata i Nacionalni park Biogradska gora, jedan od posljednjih prašumskih kompleksa u Evropi, što dodatno potvrđuje njegov izuzetan značaj za očuvanje prirodnih procesa i referentnih šumskih ekosistema. Posebnu vrijednost ovom području daje prisustvo ledenjačkih jezera i drugih vodenih tijela, uključujući oligotrofne i mezotrofne vode (3130, 3140), kao i eutrofna jezera (3150), koja zajedno sa planinskim rijekama (3220, 3240) čine ključne elemente hidrološke mreže. Na ovoj dominantno silikatnoj planini prvenstven razlog za uključenu mrežu su silikatni travnjaci (6150), oromezijski travnjaci celika vlasulje (62D0) te planinski vrbaci niskih vrba (4080) i silikatne krhotine (8230) i sipari (8110). Osim toga velika prostranstva zauzimaju vrištine (4060), klekovina bora krivulja (\*4070) i livade surovuka (\*6230). Ova staništa se smjenjuju sa bogatim livadskim kompleksima (6510, 6520), vlažnim i tresetnim ekosistemima (7140, 7230), kao i izvorima sa formiranjem sedre (\*7220). Diverzitet područja zaokružuje ukupno 38 tipova staništa, od čega je 8 od prioriteta. Fauna je izuzetno bogata i raznolika, sa velikim brojem vrsta od evropskog značaja. Posebno se ističe raznovrsnost šišmiša (Chiroptera), kao i prisustvo velikih zvijeri poput vuka (*Canis lupus*), mrkog medvjeda (*Ursus arctos*) i divokoze (*Rupicapra rupicapra balcanica*), a biljna vrsta *Dianthus nitidus* jedino je potvrđena na ovom području. Vodeni ekosistemi podržavaju značajne populacije vrsta kao što su *Cottus gobio* i *Hucho hucho*, dok kompleks staništa omogućava prisustvo brojnih rijetkih i zaštićenih vrsta insekata, biljaka i herpetofaune. Poseban značaj ima prisustvo rijetke vrste sisara, *Vormela peregusna*, čije su populacije u regionu izrazito fragmentirane, što Bjelasicu čini jednim od ključnih područja za njeno očuvanje.



Karta 42. Predloženi obuhvat područja Bjelasica

## Đalovića klisura – Donji Lim

Područje Đalovića klisure i donjeg toka Lima predstavlja jedan od najznačajnijih i najočuvanijih riječnih i kanjonskih sistema u sjevernoj Crnoj Gori, odlikujući se izuzetnom geomorfološkom složenošću i visokom ekološkom raznolikošću. Riječni koridor i njegova priobalna zona imaju ključnu ulogu u održavanju funkcionalne povezanosti staništa, pri čemu su posebno značajne planinske rijeke sa zeljastom vegetacijom (3220), kao i razvijene aluvijalne šume (\*91E0), koje osiguravaju kontinuitet duž riječnog sistema. Mozaik otvorenih i šumskih staništa dodatno doprinosi ukupnoj heterogenosti područja. Suhi travnjaci na krečnjačkoj podlozi (\*6210), nizijske i planinske livade (6510, 6520), sipari (8140) i krečnjačke stijene sa hazmofitskom vegetacijom (8210) stvaraju raznolike mikrohabitate, dok šumski kompleksi bukve (9110, 91K0), hrasta i graba (91L0, 91M0), kao i reliktno crnoborove šume (\*9530), dodatno obogaćuju strukturu pejzaža. Riječni ekosistemi imaju izuzetnu važnost za očuvanje ihtiofaune, uključujući vrste od evropskog značaja kao što su *Hucho hucho*, *Cottus gobio*, *Barbus meridionalis*, kao i predstavnike lampretki i autohtonih vrsta riječnih rakova (*Austropotamobius torrentium*). Ovi vodeni sistemi predstavljaju ključna staništa za održavanje prirodnih populacija i ekoloških procesa u slivu Lima. Područje se takođe ističe velikom raznolikošću faune, naročito šišmiša (Chiroptera), što ukazuje na visok kvalitet staništa i dostupnost skloništa u kompleksnoj strukturi kanjona i šumskih ekosistema. Poseban značaj ima prisustvo rijetke i vrlo lokalizovane vrste sisara, *Vormela peregusna*, za koju ovo područje predstavlja jedno od rijetkih poznatih staništa u regionu, a biljna vrsta *Echium russicum* ima jedino nalazište u Crnoj Gori.



**Karta 43.** Predloženi obuhvat područja Đalovića klisura – Donji Lim

## Pešter

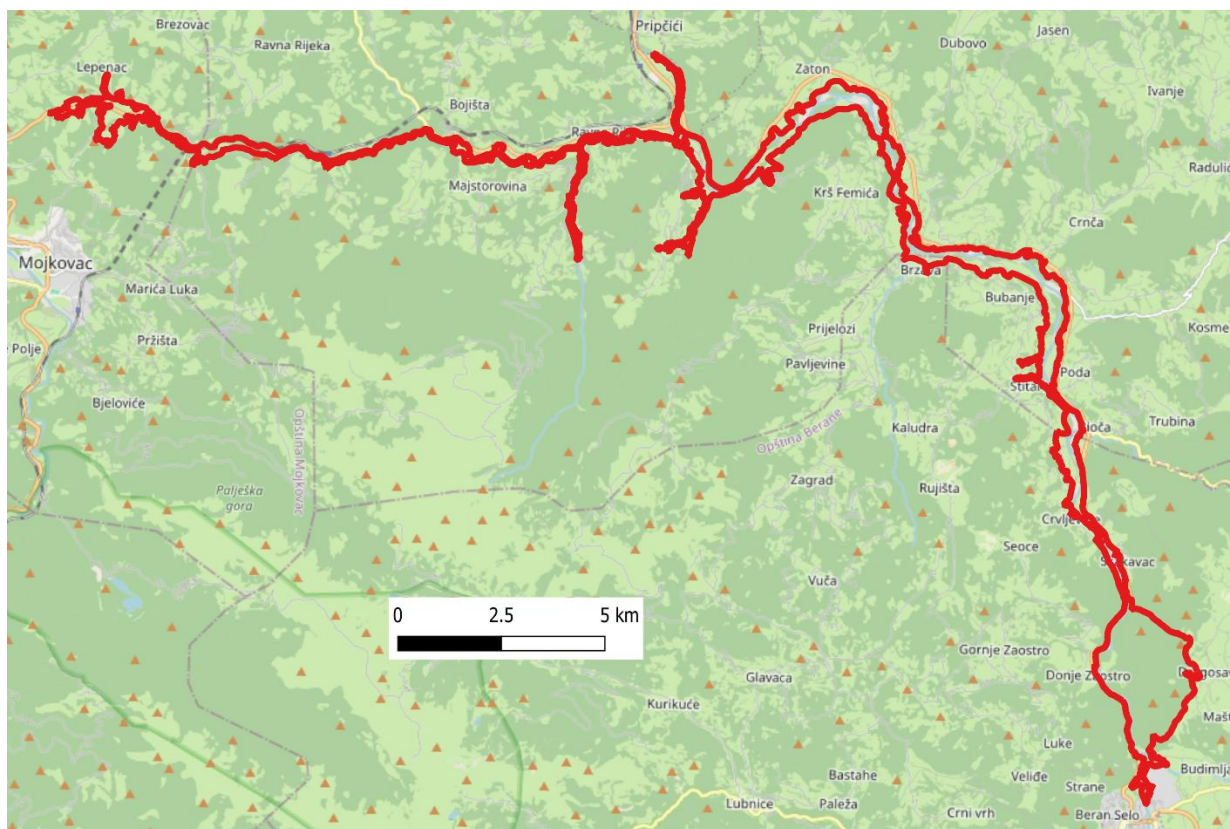
Pešterska visoravan predstavlja jedinstven kraški sistem na sjeveru Crne Gore, koji se prostire prema teritoriji Srbije, i karakteriše se izrazitom geomorfološkom i klimatskom specifičnošću. Riječ je o planinskoj visoravni sa razvijenim podzemnim drenažnim sistemima, brojnim vrtačama i pećinama, što uslovljava formiranje specifičnih staništa. Područje je poznato po ekstremnim klimatskim uslovima, zbog čega se često naziva „Sibir Balkana“. Dominantni pejzaž čine prostrani prirodni travnjaci i pašnjaci (\*6210, \*6230, 6410, 6520), a zastupljene su i zajednice kleke (5130), kao i bjeloboroveborove (91R0) i smrčeve šume (9410), dok su aluvijalne šume (\*91E0) ograničene na uske pojaseve uz vodotoke. Sa stanovišta faune, područje je značajno za vrste prilagođene otvorenim i planinskim staništima, uključujući *Rupicapra rupicapra balcanica*, kao i velike zvijeri (*Ursus arctos*, *Canis lupus*). Prisustvo vrsta kao što su *Bombina variegata* i više vrsta šišmiša (*Rhinolophus* spp., *Myotis emarginatus*) dodatno potvrđuje ekološku vrijednost područja. Izolovanost i specifični uslovi ovog kraškog sistema čine Pešter jedinstvenim prirodnim prostorom i važnim dijelom šire ekološke mreže u regionu.



Karta 44. Predloženi obuhvat područja Pešter

## Srednji Lim

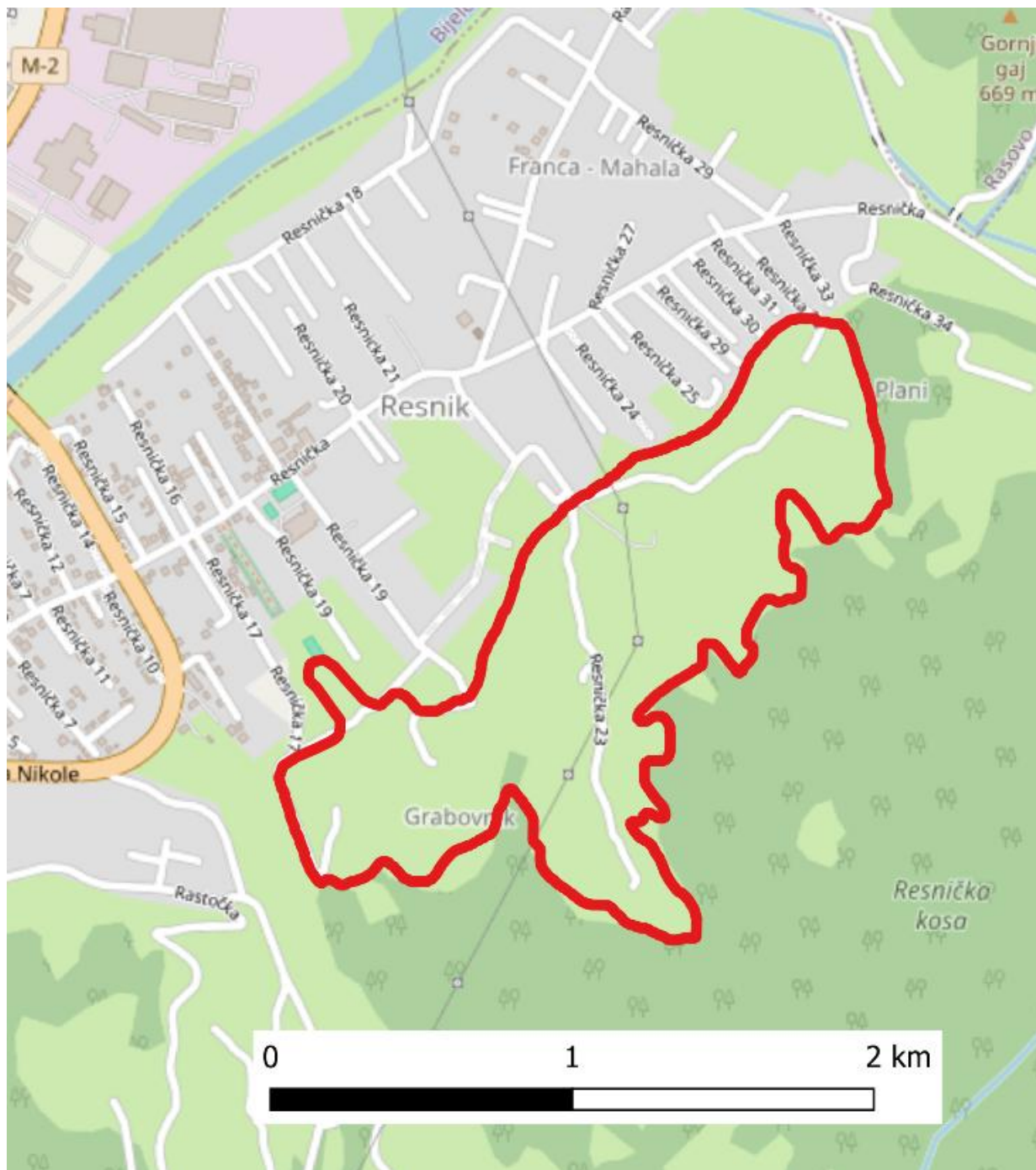
Područje Srednjeg Lima predstavlja jedan od najznačajnijih segmenata riječnog sistema Lima, sa izraženom strukturnom i ekološkom raznovrsnošću. Ukupno je zastupljeno 12 tipova staništa i više od 70 vrsta sa Direktive. Riječni i priobalni ekosistemi imaju ključnu ulogu, uključujući planinske rijeke sa zeljastom i drvenastom vegetacijom (3220, 3240), kao i dobro razvijene aluvijalne šume (\*91E0), koje osiguravaju kontinuitet i funkcionalnu povezanost duž riječnog koridora. Otvorena staništa su dobro zastupljena i uključuju suve travnjake (\*6210), nizijske (6510) i planinske livade (6520), kao i litice (8210), koje doprinose visokoj prostornoj heterogenosti. Riječni ekosistemi su od posebnog značaja za vrste riba, uključujući *Hucho hucho*, *Cottus gobio* i *Barbus meridionalis*, kao i za vrste poput riječne paklare (*Eudontomyzon* spp.) i riječnih rakova (*Astacus astacus*, *Austropotamobius torrentium*). Sa stanovišta faune, područje se izdvaja velikim brojem vrsta šišmiša (Chiroptera), što ukazuje na visok kvalitet staništa i dostupnost skloništa. Prisustvo vrste *Vormela peregusna* dodatno naglašava značaj ovog područja u okviru šire ekološke mreže.



Karta 45. Predloženi obuhvat područja Srednji Lim

## Livade bjelopoljske

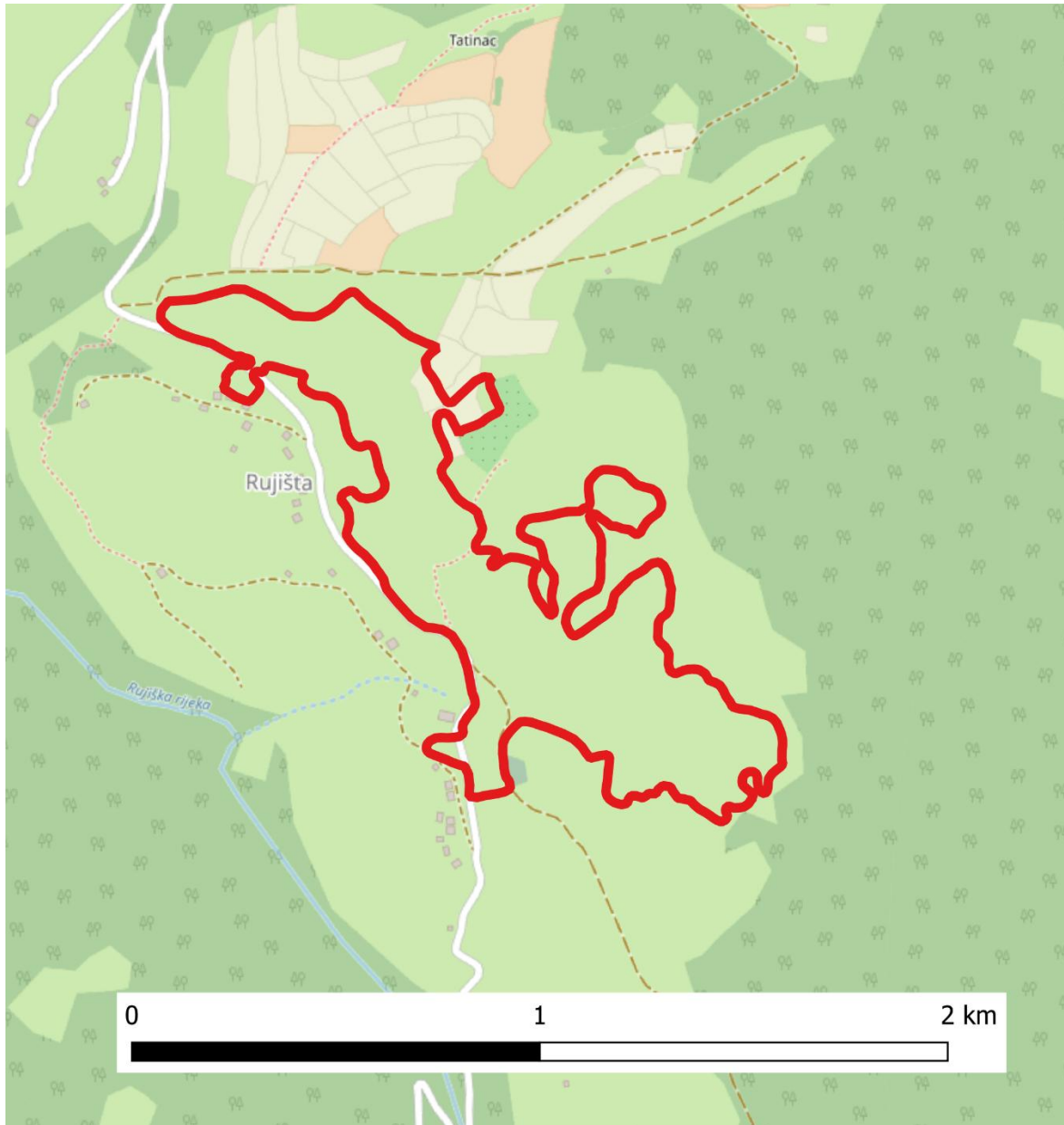
Područje Livada kod Bijelog Polja izdvojeno je kao nalazište vrste *Vormela peregusna*. Iako izdvojeno prvenstveno kao nalazište ove vrste zaokružena cjelina obuhvata livade sa krpicama šuma i više od 20 vrsta sa Direktive. Nizijske livade (6510) imaju ključnu ulogu i predstavljaju pogodna staništa za brojne vrste leptira, čime dodatno povećavaju ukupnu biološku raznovrsnost ovog malog područja.



Karta 46. Predloženi obuhvat područja Livade bjelopoljske

## Rujišta

Područje Rujišta predstavlja takođe samo jedan kompleks livada ispod istoimenog sela blizu Berana. Područje je izdvojeno kao stanište rijetke vrste *Vormela peregusna*, a obuhvata planinske livade koje imaju ključnu ulogu kao otvorena staništa značajna za neke vrste leptira.



**Karta 47.** Predloženi obuhvat područja Rujišta

## Livade u Radmancima

Područje obuhvata samo jednu livadu kod sela Radmance, gdje je potvrđeno prisustvo vrste *Vormela peregusna*. Stanište predstavlja nizijske livade košanice (6510) uz Radmansku rijeku, očuvane kroz ekstenzivno upravljanje, koje predstavljaju ključna staništa za brojne vrste leptira. Područje je takođe značajno za više vrsta šišmiša, dok ukupno obuhvata oko 15 vrsta sa Direktive.



Karta 48. Predloženi obuhvat područja Livade u Radmancima

## Gornji Lim

Područje Gornjeg Lima predstavlja jedan od ključnih riječnih sistema na sjeveroistoku Crne Gore, sa izraženom ekološkom povezanošću duž riječnog koridora, gdje je zabilježeno oko 19 tipova staništa i više od 60 vrsta sa Direktive. Riječni sistem i prateća vegetacija imaju centralnu ulogu, uključujući planinske rijeke sa zeljastom i drvenastom vegetacijom (3220, 3230, 3240), kao i razvijene obalne i visoke zeleni (6430). Ovi kontinuirani riječni i priobalni ekosistemi predstavljaju osnovu za očuvanje funkcionalne povezanosti područja. Otvorena staništa su raznovrsna i dobro razvijena, uključujući suve travnjake (\*6210), livade surovuka (\*6230), kao i nizijske (6510) i planinske livade (6520), dok kamenjari i litice (\*6110, 8210) dodatno doprinose heterogenosti staništa. Šumski kompleksi su široko zastupljeni i uključuju bukove šume (9110, 91K0), hrastovo-grabove šume (91L0), dok aluvijalne šume (\*91E0) imaju ključnu ulogu u stabilizaciji riječnih obala. Sa stanovišta vrsta, područje se izdvaja izuzetnom raznovrсношću, naročito šišmiša (više vrsta iz rodova *Rhinolophus*, *Myotis* i *Miniopterus*), što ukazuje na visok kvalitet staništa i dostupnost skloništa. Riječni ekosistemi su od posebnog značaja za vrste poput *Hucho hucho* i *Cottus gobio*, kao i za potočnog raka (*Austropotamobius torrentium*). Područje je takođe važno za velike sisare (*Ursus arctos*, *Canis lupus*, *Rupicapra rupicapra balcanica*), kao i za vrste vezane za stare šume, uključujući saproksilne kornjaše poput *Osmoderma eremita* i *Rosalia alpina*. Prisustvo velikog broja vrsta leptira dodatno potvrđuje visok nivo očuvanosti otvorenih staništa.



Karta 49. Predloženi obuhvat područja Gornji Lim

## Donja Ržanica

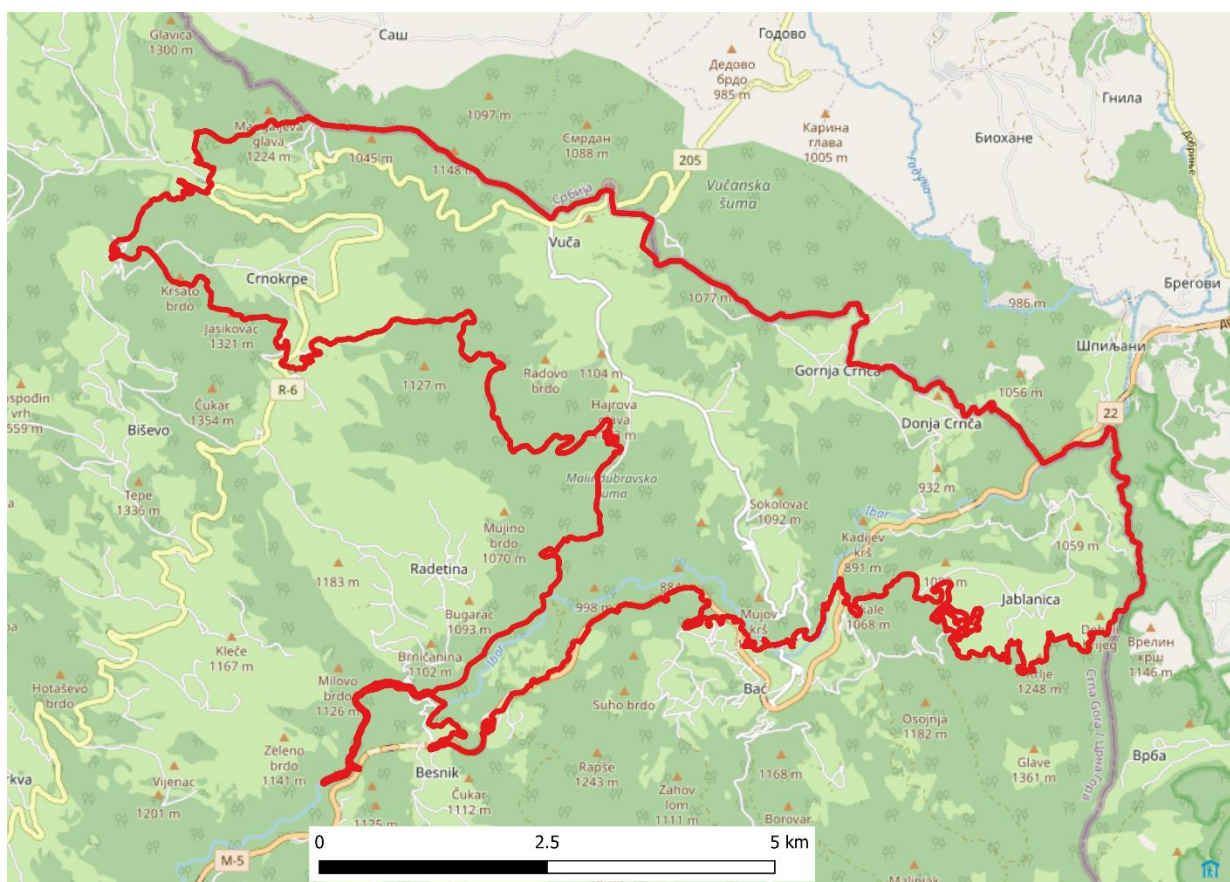
Područje Donje Ržanice obuhvata 7 tipova staništa i 12 vrsta sa Direktive, i karakteriše ga izražena strukturalna raznovrsnost na relativno ograničenom prostoru, gdje se prepliću otvorena staništa, litice i šumski kompleksi. Posebno se izdvajaju suva travnjačka staništa (\*6210) i nizijske livade (6510), koja formiraju mozaik sa siparima (\*8160) i karbonatnim liticama (8210), stvarajući raznovrsne mikrohabitata i povoljne uslove za specijalizovane biljne zajednice. Šumski ekosistemi imaju važnu ulogu u stabilizaciji prostora i očuvanju kontinuiteta, a zastupljeni su ilirske bukove šume (91K0), kao i šume hrasta cera i kitnjaka (91M0). Duž vodotoka razvijene su aluvijalne šume (\*91E0), koje dodatno povećavaju ekološku povezanost područja. Sa stanovišta faune, područje ima značaj kao stanište velikih zvijeri (*Ursus arctos*, *Canis lupus*, *Felis silvestris*), dok prisustvo vidre (*Lutra lutra*) ukazuje na očuvanost vodenih ekosistema. Posebno je značajno prisustvo više vrsta šišmiša (*Rhinolophus euryale*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros* and *Myotis emarginatus*), koje koriste heterogenu strukturu prostora. Vodotoci su pogodni za vrste kao što je *Cottus gobio*, dok otvorena i rubna staništa podržavaju vrste poput *Bombina variegata* i *Lacerta viridis*.



Karta 50. Predloženi obuhvat područja Donja Ržanica

## Rožaje

Područje Rožaja predstavlja jedno od značajnijih i dobro očuvanih područja na sjeveroistoku Crne Gore, gdje je zabilježeno više od 20 vrsta sa Direktive i 12 tipova staništa, uz izražen kontinuitet prirodnih i poluprirodnih ekosistema. Poseban značaj imaju travnjačka staništa, uključujući poluprirodne suve travnjake (\*6210) značajne kao staništa orhideja, kao i nizijske (6510) i planinske livade (6520), koje su dobro očuvane i široko zastupljene. Zastupljene su i zajednice kleke (5130), koje dodatno doprinose raznovrsnosti. Vodeni i priobalni ekosistemi imaju važnu ulogu, naročito planinske rijeke sa vrbovom vegetacijom (3240), kao i očuvani vodotoci koji predstavljaju značajna staništa za ribe. Šumska staništa su dobro razvijena i obuhvataju bukove šume (9110, 91K0), šume hrasta i graba (91L0), kao i smrčeve šume (9410). Poseban značaj imaju *aluvijalne šume* (\*91E0). Sa stanovišta vrsta, područje je značajno za velike zvijeri (*Ursus arctos*, *Canis lupus*), vidru (*Lutra lutra*), kao i šišmiše. Vodeni ekosistemi su posebno značajni za vrste riba poput *Hucho hucho* i *Cottus gobio*, dok su stare šume važne za vrste poput *Morimus funereus* i *Lucanus cervus*.



Karta 51. Predloženi obuhvat područja Rožaje

## Hajla

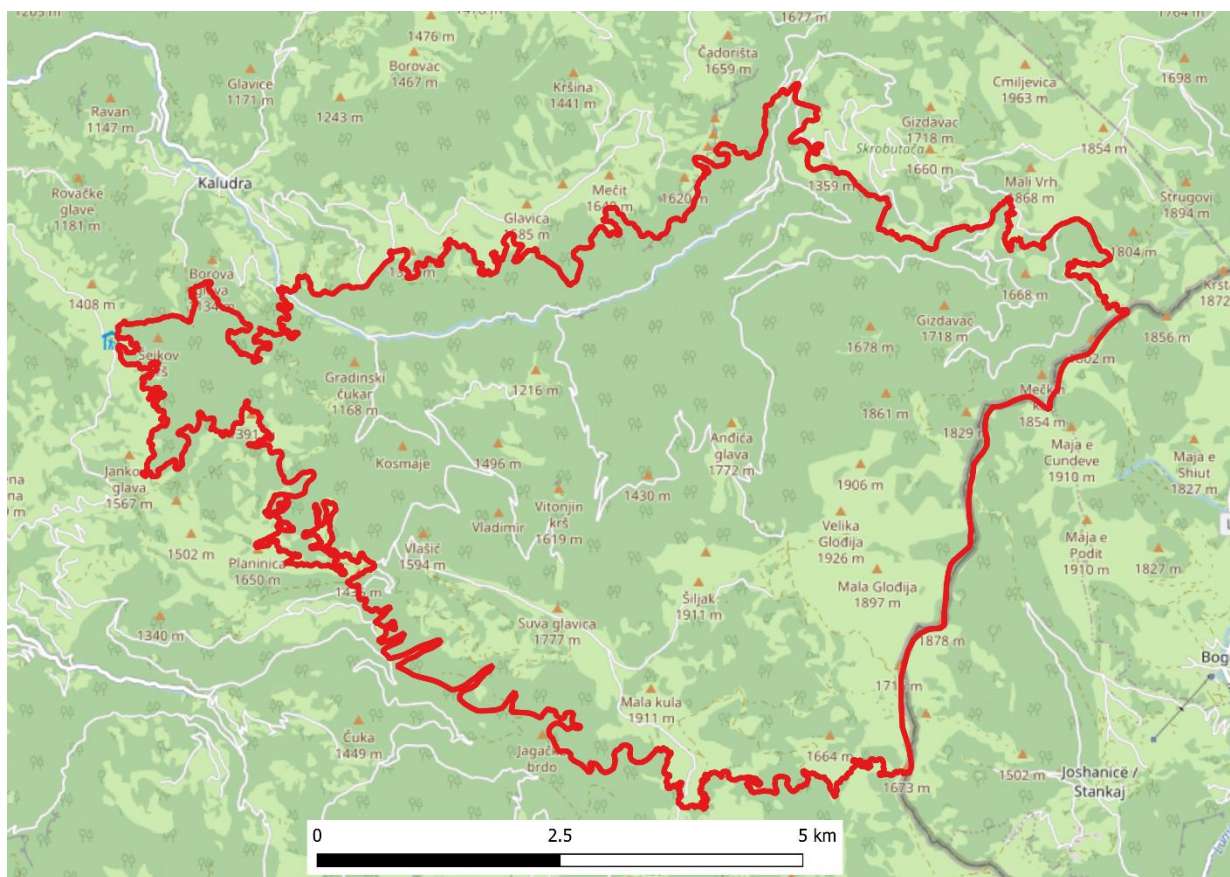
Područje Hajle predstavlja značajno visokoplaninsko područje na istoku Crne Gore, uz granicu sa Kosovom, koje se nalazi na sjeveroistočnom obodu sistema Prokletija i odlikuje se izraženim alpijskim karakterom. Područje je značajno za raznovrsna alpijska i subalpijska staništa, uključujući vrištine (4060), klekovine (\*4070), travnjake (6150, 6170, \*6230) i planinske livade (6520, \*6530). Poseban značaj imaju vlažna staništa, naročito prelazne tresave (7140), alkalne močvare (7230) i izvori sa formiranjem sedre (\*7220), koji predstavljaju rijetke ekosisteme u Crnoj Gori. Zastupljena su i stjenovita staništa (8110, 8210), kao i šume bukve (91K0), smrče (9410) i *aluvijalne šume* (\*91E0). Sa stanovišta vrsta, područje je značajno za velike zvijeri poput mrkog medvjeda (*Ursus arctos*) i vuka (*Canis lupus*), kao i za šišmiše. Takođe je značajno za planinske i reliktno vrste, uključujući leptire (*Parnassius apollo*, *Euphydryas aurinia*) i rijetke biljne vrste poput *Eryngium alpinum*. Ukupno je zabilježeno više od 30 vrsta sa Direktive.



Karta 52. Predloženi obuhvat područja Hajla

## Kaludra

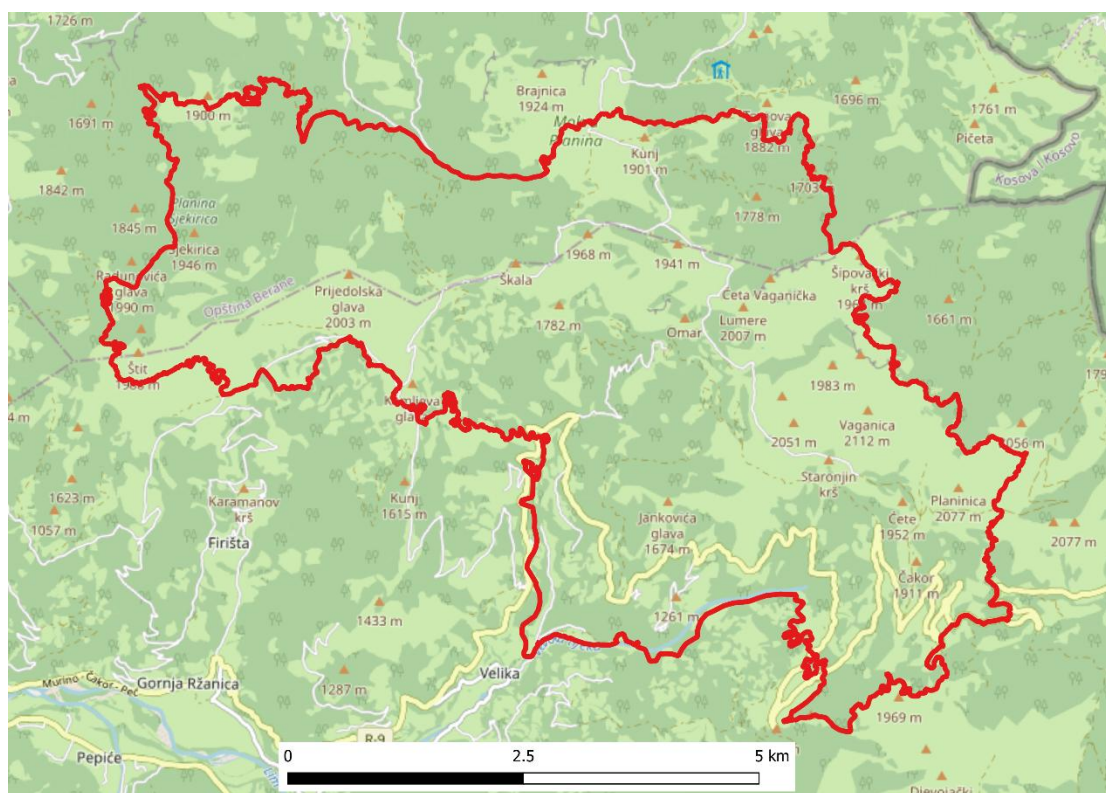
Područje Kaludra predstavlja značajno planinsko područje na jugoistoku Crne Gore, uz granicu sa Kosovom, u nastavku masiva Prokletija i u blizini Nacionalnog parka Bjeshkët e Nemuna, koje se odlikuje dobro očuvanim mozaikom travnjačkih i šumskih staništa. Naročito važna staništa su izvori bogati mineralime (7160), poluprirodni suvi travnjaci (\*6210), livade surovuka (\*6230) i planinske livade (6520). Zastupljene su i vrištine (4060) i zajednice kleke (5130), koje doprinose raznovrsnosti staništa. Šumska staništa su dobro očuvana i uključuju bukove šume (9110, 91K0), šume hrasta i graba (91L0), kao i smrčeve šume (9410). Poseban značaj imaju *aluvijalne šume* (\*91E0). Sa stanovišta vrsta, ukupno je zabilježeno više od 25 vrsta sa Direktive. Područje je značajno za šišmiše, kao i za velike zvijeri poput mrkog medvjeda (*Ursus arctos*) i vuka (*Canis lupus*). Takođe je značajno za vrste vezane za stare šume, uključujući ksilofagne insekte poput tvrdočrila (*Osmoderma eremita*).



Karta 53. Predloženi obuhvat područja Kaludra

## Čakor-Mokra planina

Čakor–Mokra planina je važno planinsko područje s dobro očuvanim mozaikom alpskih i subalpskih staništa. Područje je posebno značajno za travnjačka staništa, uključujući poluprirodne suve travnjake (\*6210), kao i livade surovuka (\*6230), koji su dobro razvijeni na ovom području. Vlažna staništa, naročito prelazne tresave (7140), izvori bogati mineralima (7160) i alkalne tresave (7230), predstavljaju rijetke i vrijedne ekosisteme. Stjenovita staništa i sipari (8110–8140), kao i očuvane planinske šume, naročito molike (95A0), ali i bukove (91K0) i smrčeve šume (9410), dodatno doprinose raznovrsnosti staništa. Sa stanovita vrsta, područje je značajno za planinske vrste poput *Vipera ursinii macrops*, kao i za velike zvijeri (*Canis lupus*, *Ursus arctos*) i bogatu faunu beskičmenjaka, uključujući *Rosalia alpina* i *Osmoderma eremita*. Ukupno je zabilježeno više od 40 vrsta značajnih za biodiverzitet ovog područja.



Karta 54. Predloženi obuhvat područja Čakor-Mokra planina

## Visitor-Zeletin

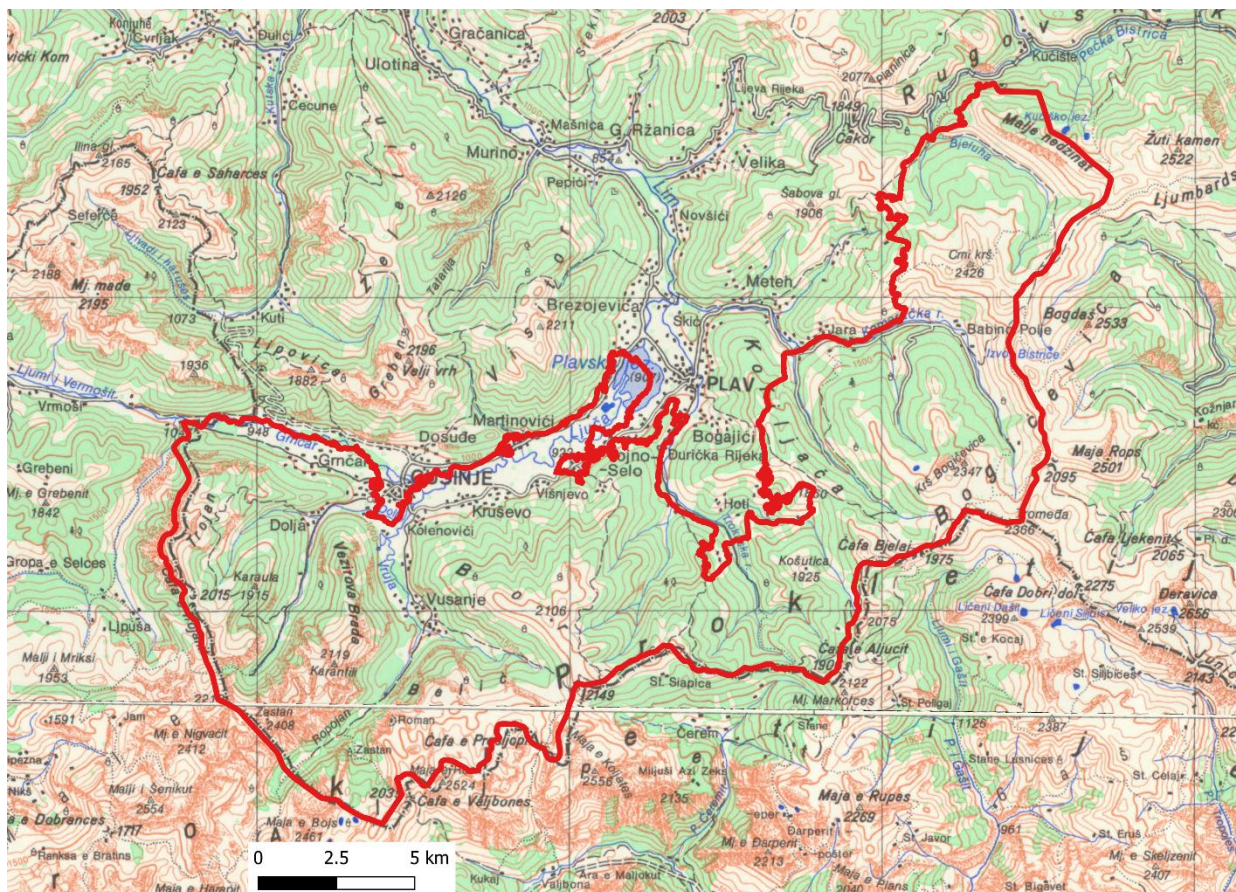
Masiv Visitor–Zeletin predstavlja jedno od najznačajnijih planinskih područja na sjeveroistoku Crne Gore, sa raznovrsnim i dobro očuvanim endemičnim šumama, travnjacima i vlažnim staništima. Prvenstven značaj imaju stare sume molike i munike (95A0) skoro prašumskog karaktera, te veoma dobro očuvane komplekse tresava (7140, 7230). Područje je značajno za alpijska i subalpijska staništa, uključujući vrištine (4060), zajednice kleke (*Juniperus communis*) (5130), kao i silikatne i karbonatne travnjake (6150, 6170) te poluprirodne suve travnjake (\*6210), livade surovuka (\*6230) i planinske livade (6520). Područje je jedno od ključnih za zaštitu vrsta, uključujući velike zvijeri (*Canis lupus*, *Ursus arctos*), vidru (*Lutra lutra*) i divlju mačku (*Felis silvestris*). Posebno je značajno za šišmiše (npr. *Rhinolophus ferrumequinum*, *Myotis myotis*, *Barbastella barbastellus*), vodozemce poput *Bombina variegata* i gmizavce, uključujući *Vipera ursinii macrops*. Visitor–Zeletin je takođe značajan za beskičmenjake vezane za stare šume i travnjake, uključujući *Rosalia alpina*, *Osmoderma eremita*, kao i leptire (*Parnassius apollo*, *Maculinea arion*, *Euphydryas aurinia*). Akvatične vrste riba, poput *Cottus gobio* i *Hucho hucho*, dodatno naglašavaju značaj ovog područja.



Karta 55. Predloženi obuhvat područja Visitor-Zeletin

## Prokletije

Masiv Prokletija predstavlja najznačajnije visokoplaninsko područje u Crnoj Gori i jedan od najbogatijih centara biodiverziteta u Dinarskom sistemu. Zahvaljujući izraženom reljefu, velikim visinskim razlikama i obilnim padavinama, razvijen je izuzetno raznovrstan mozaik alpijskih, subalpijskih i planinskih staništa. Veliki dio područja već je zaštićen kao Nacionalni park Prokletije, što potvrđuje njegov izuzetan prirodni značaj i visok stepen očuvanosti. Područje je naročito značajno za dobro razvijena alpijska staništa, uključujući vrištine (4060), klekovine (\*4070), silikatne i karbonatne travnjake (6150, 6170), kao i vrstama bogate *Nardus* travnjake (\*6230). Stjenovita staništa, poput prostranih sipara (8110–\*8160) i pukotinske vegetacije (8210, 8220), spadaju među najreprezentativnije u Crnoj Gori. Slatkovodni ekosistemi imaju poseban značaj, uključujući oligotrofne planinske vode (3130), alpijske rijeke (3220–3240) i očuvane vodotokove (3260), kao i lokalno razvijena tresetišta (7140, 7230), koja su rijetka u Crnoj Gori. Šumska staništa su raznovrsna i dobro očuvana, posebno ilirske bukove šume (91K0), smrčeve šume (9410) i aluvijalne šume (\*91E0). Prokletije su jedno od ključnih područja za zaštitu vrsta, naročito velikih zvijeri (*Canis lupus*, *Ursus arctos*), šišmiša i planinskih vrsta poput *Vipera ursinii macrops*, kao i beskičmenjaka poput *Rosalia alpina* i *Euphydryas aurinia*.



Karta 56. Predloženi obuhvat područja Prokletije

